

Risk- och sårbarhetsanalys 2016

Örebro län

Länstyrelsen
Örebro län

Länsstyrelsen – en samlande kraft

Sverige är indelat i 21 län och varje län har en länsstyrelse och en landshövding. Länsstyrelsen är regeringens ombud i länet och ska både förverkliga den nationella politiken och samtidigt ta hänsyn till regionala förhållanden och förutsättningar. Länsstyrelsen är alltså en viktig länk mellan länets kommuner och dess invånare å ena sidan och regeringen, riksdagen och de centrala myndigheterna å den andra sidan.

Titel: Risk- och sårbarhetsanalys 2016 Örebro län. Reviderad 2017-12-11

Utgivare: Länsstyrelsen i Örebro län

Författare: Maria Nordström

Kontaktperson: Maria Nordström maria.nordstrom@lansstyrelsen.se 010-224 65 82

Publikationsnummer: 2016:33

Förord

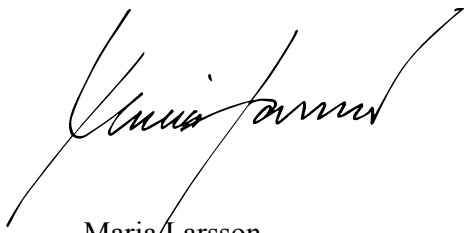
Länsstyrelsen sammanställer en regional risk- och sårbarhetsanalys som en del av en ständigt pågående process för att bygga upp en god krisberedskap i länet. Analysen bygger framför allt på kommunernas risk- och sårbarhetsanalyser.

Den regionala risk- och sårbarhetsanalysen omfattar såväl Länsstyrelsen som myndighet, som länet. Risk- och sårbarhetsanalysen är grunden för det förebyggande krisberedskapsarbetet. Den ska också ge en bild av vilka risker, hot och sårbarheter som finns i Örebro län och vilken förmåga vi har att motstå och hantera dessa, så att arbetet kan inriktas på ett effektivt sätt.

En förhoppning är också att analysen ska vara intressant för allmänheten och att de genom rapporten, kan öka sin medvetenhet om de risker som finns samt länets förmåga att hantera dessa.

Rapporten har sammanställts av Maria Nordström, krisberedskapshandläggare på enheten för Kommunikation och Krisberedskap.

2016-10-17

Maria Larsson
Landshövding

Maria Nordström
Handläggare Krisberedskap

Sammanfattning

2016 års regionala risk- och sårbarhetsanalys ger en bild av vilka risker och hot som kan inträffa i Örebro län och vilken förmåga vi har att motstå och hantera kriser och samhällsstörningar.

Länsstyrelsen i Örebro län har identifierat 27 risker och hot som kan medföra betydande konsekvenser för länet. Konsekvensernas omfattning påverkas av den förmåga som finns att förebygga och hantera kriser. Farligt gods är den risk som Länsstyrelsen och länets krisberedskapsaktörer lyfter fram som den största risken i länet. Örebro län är ett transportlän och på länets vägar och järnvägar transporteras dagligen stora mängder farligt gods. I länet finns också ett flertal farliga verksamheter som hanterar en mängd farliga ämnen, vilka utgör en potentiell risk för omgivningen.

Allvarliga konsekvenser av olika händelser drabbar främst samhällets funktionalitet via störningar inom elförsörjningen, dricksvattenförsörjningen, elektroniska kommunikationer samt hälso- och sjukvård och omsorg. Genom länet löper viktiga förbindelser för landets elförsörjning och för elektronisk kommunikation.

Ibland inträffar det händelser som inte har kunnat förutses och som tar mycket resurser i anspråk för planering och hantering. Hösten 2015 kom ett stort antal asylsökande och andra skyddsbehövande till Sverige vilket skapade utmaningar i samhället på såväl nationell som regional och lokal nivå.

Under våren 2016 kontaktade en privat fastighetsägare polisen då denne hittat en granat som legat på marken i minst 70 år i Dalkarlsberg utanför Nora. Samordningen för att oskadliggöra granaten har varit omfattande.

Länsstyrelsen har under året arbetat med att minska risken för och konsekvenserna av samhällsstörningar, kriser och olyckor på flera olika sätt. Varje år genomför Länsstyrelsen olika övningar och utbildningar för att stärka samverkan i länet. Samverkan är en framgångsfaktor för förbättrad beredskap och minskad sårbarhet vid krissituationer i länet. För att länet ska kunna fungera vid en kris måste de ansvariga redan innan krisen ha förberett sig genom samverkan och olika nätverk. Samarbetet bygger på det kunskapsbyte som sker mellan aktörer i länet.

Sammanfattningsvis och fortsättningsvis är det viktigt att arbeta för ett utvecklat regionalt samarbete och verka för att länet ska kunna agera ännu mer samordnat vid samhällsstörningar och kriser.

Innehåll

Förord	2
Sammanfattning	3
Begrepp och termer	5
Beskrivning av Länsstyrelsen och det geografiska området	7
Beskrivning av arbetsprocess och metod	14
Identifierad samhällsviktig verksamhet av regional betydelse	17
Identifierade kritiska beroenden för den identifierade samhällsviktiga verksamheten	19
Identifierade och analyserade hot och risker för Länsstyrelsen och länets geografiska område	21
Bedömning av Länsstyrelsens generella krisberedskap	52
Beskrivning av identifierade sårbarheter och brister i krisberedskap inom Länsstyrelsen och dess geografiska område	54
Genomförda, pågående och planerade åtgärder sedan föregående rapportering	58
Aktivitetslista 2016 - 2018	75
Källförteckning	78

Begrepp och termer

Civilt försvar

Den verksamhet som statliga myndigheter, kommuner, landsting, privata företag och frivilligorganisationer genomför inför och vid höjd beredskap i syfte att uppnå målen för det civila försvaret. Det civila försvaret är därmed inte en organisation.

Förmåga

Här avses krishanteringsförmåga och förmåga i samhällsviktig verksamhet att motstå allvarliga störningar.

Geografiskt områdesansvar

Att det inom ett geografiskt område finns ett organ som ansvarar för inriktning, prioritering och samordning av tvärssektoriella åtgärder före, under och efter en kris. Detta ansvar finns på tre nivåer: lokal nivå (kommun), regional nivå (länsstyrelse) och nationell nivå (regeringen).

Hot

Omfattar en aktörs kapacitet och avsikt att genomföra skadliga handlingar. Ett hot kan även bestå av en händelse eller en företeelse som i sig framkallar fara mot något eller någon utan att det i sammanhanget förekommer aktörer med kapacitet och avsikt att orsaka skada.

Höjd beredskap

Är antingen skärpt beredskap eller högsta beredskap. Regeringen får besluta om höjd beredskap om Sverige är i krig, krigsfara eller har varit i krig. Beslutet kan avgränsas till ett specifikt geografiskt område eller verksamhet.

Kris

En händelse som drabbar många människor och stora delar av samhället och hotar grundläggande värden och funktioner. Kris är ett tillstånd som inte kan hanteras med normala resurser och organisation. En kris är oväntad, utanför det vanliga och vardagliga. Att lösa krisen kräver samordnade åtgärder från flera aktörer.

Krisberedskap

Förmågan att genom utbildning, övning och andra åtgärder samt genom den organisation och de strukturer som skapas förebygga, motstå och hantera krissituationer i fredstid och vid höjd beredskap.

Krishantering

Med krishantering avses den mer omedelbara och operativa hanteringen av en händelse eller störning som inträffat i samhället.

Kritiska beroenden

Beroenden som är avgörande för att samhällsviktiga verksamheter ska kunna fungera. Sådana beroenden karaktäriseras av att ett bortfall eller en störning i

levererande verksamheter relativt omgående leder till sådana funktionsnedsättningar som kan få till följd att en allvarlig kris inträffar.

Risk

En sammanvägning av sannolikheten för att en händelse ska inträffa och de (negativa) konsekvenser händelsen kan leda till.

Risk- och sårbarhetsanalys

Samlad analys av ett systems risker och sårbarheter.

Samhällsviktig verksamhet

En samhällsviktig verksamhet uppfyller minst ett av följande villkor:

Ett bortfall av eller en svår störning i verksamheten kan ensamt eller tillsammans med motsvarande händelser på kort tid leda till att en allvarlig kris inträffar i samhället.

Verksamheten är nödvändig eller mycket väsentlig för att en redan inträffad allvarlig kris i samhället ska kunna hanteras så att skade-verkningarna blir så små som möjligt.

Social oro

Olika typer av utfall eller angrepp på det som samhällets institutioner ser som en önskvärd social ordning, det skyddsvärda.

Sociala risker

En social risk är sannolikheten för oönskade händelser, beteenden eller tillstånd med ursprung i sociala förhållanden och som har negativa konsekvenser för det som bedöms vara skyddsvärt.

Styrel

Identifiering och prioritering av samhällsviktiga elanvändare

Sårbarhet

De egenskaper eller förhållanden som gör ett samhälle, ett system, eller egendom mottagligt för de skadliga effekterna av en händelse.

Totalförsvaret

Den militära verksamhet (militärt försvar) och civila verksamhet (civilt försvar) som behövs för att förbereda Sverige för krig.

Beskrivning av Länsstyrelsen och det geografiska området

Länsstyrelsen i Örebro läns ansvarsområde och uppgifter

Länsstyrelsen är en statlig myndighet som finns nära människorna i varje län och är en viktig länk mellan människor och kommuner å ena sidan och regering, riksdag och centrala myndigheter å den andra sidan. Länsstyrelsen är en kunskapsorganisation som arbetar tvärsektorielt med ett flertal olika sakfrågor. Länsstyrelsen ska verka för att nationella mål får genomslag i länet samtidigt som hänsyn ska tas till regionala förhållanden och förutsättningar.

Länsstyrelsen är geografiskt områdesansvarig för länet¹ och det innebär att vara en länk mellan lokala och regionala aktörer och den nationella nivån. Inom Länsstyrelsens geografiska ansvarsområde ska samverkan och samordning ske för att uppnå en samlad krishanteringsförmåga och ett effektivt utnyttjande av samhällets resurser vid en kris. Länsstyrelsen ska tillhandahålla en samlad lägesbild som underlag för denna samverkan och samordning samt hålla regeringen underrättad. Länsstyrelsen ska verka för att regionala risk- och sårbarhetsanalyser sammanställs, samordna information till media och allmänhet. Dessutom ska Länsstyrelsen efter beslut av regeringen prioritera och inrikta statliga och internationella resurser som ställs till förfogande.

Länsstyrelsen har också tillsynsansvar² gentemot länets kommuner inom vissa områden samt ett uppföljningsansvar³ av kommunernas krisberedskapsarbete.

Länsstyrelsen har direkt operativt ansvar för räddningstjänsten vid en kärnteknisk olycka. Länsstyrelsen får också ta över ansvaret för räddningstjänsten vid omfattande räddningsinsatser i kommunal räddningstjänst i de kommuner som berörs av insatserna⁴. Vi ska även bistå Jordbruksverket vid hantering av smittsamma djursjukdomar enligt Epizootilagen⁵.

Vid en kärnteknisk olycka har Länsstyrelsen i uppdrag att utföra mätningar. På Länsstyrelsen finns två utsedda saneringsledare. De har den kunskapen som behövs för att utföra mätningar och instruera övrig personal. Länsstyrelsen är operativt ansvarig för den kommunala räddningstjänsten vid en kärnteknisk

¹ Förordning med länsstyrelseinstruktion (SFS 2007:825), Förordning (2015:1052) om krisberedskap och bevakningsansvariga myndigheters åtgärder vid höjd beredskap

² Lagen om skydd mot olyckor (2003:778),

³ Kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (2006:544)

⁴ Lagen om skydd mot olyckor (2003:778)

⁵ Epizootilagen (1999:657)

olycka om särskilda åtgärder krävs för att skydda allmänheten eller om det finns en överhängande fara för ett sådant utsläpp.

Länsstyrelsen har funktionen tjänsteman i beredskap (TiB)⁶. Denna funktion har i uppgift att initiera och samordna det inledande arbetet i en krissituation och är tillgänglig 24 timmar om dygnet och 365 dagar om året.

Risk- och sårbarhetsanalyser (RSA) är en del i krishanteringssystemet. Länsstyrelsen ska minst vartannat år värdera och sammanställa resultatet av krisberedskapsarbetet i en risk- och sårbarhetsanalys och lämna till regeringen som ska omfatta såväl Länsstyrelsen som myndighet, som länet.

Länsstyrelsen ska ta hänsyn till risker vid granskning av detalj- och översiktsplaner. Till exempel ska ett byggnadsfritt avstånd vid anläggningar med hantering av farliga ämnen samt vid vägar med tunga transporter planeras in. Granskningen är ett förebyggande arbete för att minska risken för, och konsekvenserna av en eventuell olycka. Fler aspekter som tas i beaktning är om byggnation ska ske på rullstensås eller på jordbruksmark, vilka är starkt kopplade till vatten- och livsmedelsförsörjningen som är riksintressen.

För att minska riskerna för social oro arbetar Länsstyrelsen med allmän prevention. Genom att stärka välfärdssamhället påverkas indikatorerna som ligger bakom sociala problem positivt. Exempel på områden som Länsstyrelsen jobbar med är jämställdhet, brottsförebyggande, alkohol och tobak samt integration. Genom att verka för ett bra fungerande samhälle minskar risken för social oro vid olika typer av kriser.

⁶ 12 § Förordning (2006:942) med länsstyrelseinstruktion (SFS 2007:825)

Länsstyrelsens organisation

Länsstyrelsen i Örebro län har cirka 185 medarbetare. Organisationen är uppdelad på tre avdelningar som inom sig rymmer totalt tolv enheter. Det förebyggande krisberedskapsarbetet bedrivs främst på Enheten Kommunikation och Krisberedskap, i samverkan med andra berörda enheter.

Författningar som har beaktats i redovisningen av risk- och sårbarhetsanalysen

Förordning (2011:931) om planering för prioritering av samhällsviktiga elanvändare

Förordning (2017:868) med länsstyrelseinstruktion

Förordning (2017:870) om länsstyrelsernas krisberedskap och uppgifter vid höjd beredskap

Förordning om krisberedskap och bevakningsansvariga myndigheters åtgärder vid höjd beredskap (SFS 2015:1052)

Förordning (2015:1053) om totalförsvaret och höjd beredskap

Lagen om skydd mot olyckor (2003:778)

Kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (2006:544)

Epizootilagen (1999:657)

Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps föreskrifter om statliga myndigheters risk- och sårbarhetsanalyser; MSBFS 2016:7

Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps föreskrifter om kommuners och landstings risk- och sårbarhetsanalyser; MSBFS 2015:5, MSBFS 2015:4

Lagen (SFS 1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor

Förordningen (1999:382) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor

Lag (2006:263) om transport av farligt gods

Lagen (1982:1004) om skyldighet för näringsidkare, arbetsmarknadsorganisationer m.fl. att delta i totalförsvarsplaneringen, § 20

Säkerhetsskyddsförordning (1996:633)

Örebro län

Örebro län är 8 546 km² och största delen, 65 procent, består av skogsmark. Länet omfattar 12 kommuner och har totalt 292 214 invånare.⁷

⁷ http://www.scb.se/sv_/Hitta-statistik/Statistik-efter-amne/Befolkning/Befolkningens-sammansattning/Befolkningsstatistik/25788/25795/Kvartals--och-halvarsstatistik---Kommun-lan-och-riket/407449/

Flest invånare har Örebro kommun med ca 150 000 och lägst antal invånare har Ljusnarsbergs kommun med 4 939 invånare.⁸

Örebro län är ett nordiskt logistik- och transportcentrum där det löper transportflöden på både järnväg och väg, som är viktiga för hela landet. Detta gäller både gods- och persontrafik. Med sin nordsydliga sträckning knyter Bergslagsdiagonalen och Godsstråket genom Bergslagen ihop länet med Vätternbygden, Dalarna och Hälsingland. Europavägarna E18 och E20 samt Södra Stambanan och Mälarbanan kopplar samman Stockholm med Göteborg och Oslo. Flygplatsen Örebro Airport kompletterar bilden av Örebro län som ett nav i ett dynamiskt nätverk av transporter och kommunikation.

På länets vägar och järnvägar transporteras dagligen stora mängder farligt gods. I Hallsberg finns även nordens största rangerbangård som genom sitt geografiska läge är en strategisk placering i Sveriges godsflöden och utgör navet i den svenska godstrafiken på järnväg.⁹ Genom länet löper också viktiga förbindelser för landets elförsörjning och för elektronisk kommunikation.

Flygplatsen Örebro Airport som är strategiskt belägen ca 12 km väster om Örebro, nära korsningen mellan E18 och E20, kompletterar bilden av Örebro län som ett nav i ett dynamiskt nätverk av transporter och kommunikation. Genom flygplatsens centrala läge och de goda kommunikationerna har länets företag, organisationer och invånare snabb och enkel tillgång till frakt-, charter- och reguljärverksamhet. Flygplatsen utgör tillsammans med MSB:s operativa verksamhet och dess centrallager i Kristinehamn ett nav för Sveriges internationella hjälpsändningar.

Örebro län ligger rent geografiskt skyddat från kraftiga väderstörningar. De största sjöarna är Vättern och Hjälmarén. Höga flöden kan balanseras av en nivåhöjning av Hjälmarén. Nivån för dimensionerande flöden sammanfaller med den nivå Hjälmarén hade före sjösänkningen i slutet av 1800-talet.

I länet finns ett flertal Sevesoanläggningar och farliga verksamheter som hanterar en mängd farliga ämnen, vilka utgör en potentiell risk för omgivningen.¹⁰ Exempelvis finns Ekokem i Kumla kommun som behandlar de flesta typer av farligt avfall.

Polisregion Bergslagen består av Dalarnas län, Värmlands län och Örebro län, vilka i sig utgör varsitt polisområde. Respektive polisområde är vidare indelat i lokalpolisområden. Polisregion Bergslagen leds från Örebro och har det samlade ansvaret för polisverksamheten inom regionen.

⁸ Ibid

⁹ Banverket: Anläggningsbeskrivning Hallsbergs rangerbangård

¹⁰ Lagen (SFS 1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor

Försvarsmakten har delat in Sverige i fyra militärregioner där Länsstyrelsen i Örebro län tillhör Militärregion väst (MRV), som även omfattar Länsstyrelserna i Hallands län, Västra Götalands län och Värmlands län.

Den 1 januari 2015 gick Örebro läns landsting och Regionförbundet Örebro samman i Region Örebro län. I Region Örebro län finns 3 akutsjukhus, Universitetssjukhuset i Örebro, USÖ, Karlskoga- och Lindesbergs lasarett.

Räddningstjänsten i länet utgörs av två kommunala räddningstjänstförbund samt en som har ett civilrättsligt avtal. Nerikes Brandkår är det största kommunalförbundet där kommunerna, Örebro, Lekeberg, Kumla, Hallsberg, Laxå, Askersund, Nora och Lindesberg ingår. I Bergslagens Räddningstjänst ingår Hällefors, Karlskoga och Degerfors samt Filipstad, Storfors och Kristinehamn som tillhör Värmlands län. Ljusnarsbergs kommun har ett civilrättsligt avtal med Västerbergslagens räddningstjänst i Ludvika.

Beskrivning av arbetsprocess och metod

Uppdraget

Länsstyrelsen ska i syfte att stärka sin egen och samhällets krisberedskap analysera om det finns sådan sårbarhet eller sådana hot och risker inom myndighetens ansvarsområde som synnerligen allvarligt kan försämra förmågan till verksamhet inom området.¹¹ I analysen ska Länsstyrelsen särskilt beakta:

- situationer som uppstår hastigt, oväntat och utan förvarning, eller en situation där det finns ett hot eller en risk att ett sådant läge kan komma att uppstå,
- situationer som kräver brådskande beslut och samverkan med andra aktörer,
- att de mest nödvändiga funktionerna kan upprätthållas i samhällsviktig verksamhet, och förmågan att hantera mycket allvarliga situationer inom myndighetens ansvarsområde.

Mål och syfte

Den regionala risk- och sårbarhetsanalysen år 2016 är en del av en ständigt pågående process för att bygga upp en god krishanteringsförmåga i länet och stärka beredskapen.

Syftet med risk- och sårbarhetsanalysen är att den ska utgöra en grund för det förebyggande krisberedskapsarbetet i länet samt att sammanställa kunskap om vad som kan hända, vilken förmåga vi har att hantera olika händelser och vilka konsekvenser olika händelser kan få, så att krisberedskapsarbetet kan inriktas på ett effektivt sätt. Analysen är även ett viktigt verktyg för Länsstyrelsens roll som geografiskt områdesansvarig och det framtida krisberedskapsarbetet i länet.

Målet och avsikten med risk- och sårbarhetsanalysen är att den ska ligga till grund för planering, olika åtgärder, utbildningar och övningar som ska höja krishanteringsförmågan i länet. En förhoppning är också att analysen ska vara intressant för allmänheten och att de, genom rapporten, kan öka sin medvetenhet om de risker som finns samt länets förmåga att hantera dessa.

¹¹ Förordning (2015:1052) om krisberedskap och bevakningsansvariga myndigheters åtgärder vid höjd beredskap, 8§

Sammanfattningsvis är syftet med risk- och sårbarhetsanalysen följande:

- ge beslutsunderlag för beslutsfattare och verksamhetsansvariga,
- ge ett underlag för information om samhällets risker till allmänheten,
- ge underlag för samhällsplaneringen, samt
- bidra till att ge en riskbild för hela samhället.

Arbetsprocess för risk- och sårbarhetsanalysarbetet

Dispositionen i årets risk- och sårbarhetsanalys följer MSB:s föreskrifter om statliga myndigheters risk- och sårbarhetsanalyser.¹² I länet finns ett nätverk för risk- och sårbarhetsanalysarbetet och möten genomförs kontinuerligt för att gå igenom olika risker, hot och sårbarheter.

I början på 2014 startades en process inom arbetsgruppen för risk- och sårbarhetsanalyser i länet, för att likrikta presentation och sammanställning. Syftet var att öka jämförbarheten och skapa en gemensam grund för arbetet med kartläggningen av risker. Alla länets kommuner deltog med beredskapssamordnare, i gruppen fanns också beredskapssamordnare från Region Örebro län samt krisberedskapshandläggare från Länsstyrelsen i Örebro län. Flera mindre arbetsgrupper bildades för att titta på bland annat, disposition, vad som ska ingå i varje riskområde, gemensamma typhändelser, definitioner av typhändelser, riskmatriser, skalor för sannolikhet och konsekvens samt osäkerhetsbedömning. Respektive arbetsgrupp träffades ett flertal gånger och resultatet presenterades sedan för alla i arbetsgruppen. Slutprodukten blev ett länsgemensamt stöd för redovisning av risk- och sårbarhetsanalyser.¹³ Dokumentet är levande och utvecklas ständigt i samverkan mellan länets kommuner, Region Örebro län samt Länsstyrelsen. Målet är att dokumentet ska vara anpassat efter rådande rekommendationer och föreskrifter från MSB samt anpassat efter länets aktuella förutsättningar.

Metod

Under året har olika träffar, övningar och seminarier arrangerats för att arbeta med risk- och sårbarhetsanalyser i länet där också andra centrala myndigheter har deltagit. Exempelvis har utbildningar inom kontinuitetshantering skett och två kommuner deltar i ett projekt för att genomföra kontinuitetsplanering. Alla länets samhällsviktiga verksamheter bjöds in för att diskutera kritiska beroenden, riskmatris och behov av samverkan för att nämna några aktiviteter. Riskidentifieringen utgår utifrån länets förutsättningar samt utifrån föregående års risk- och sårbarhetsanalyser. De risker och händelser som har identifierats är sådana som har bedömts utgöra en risk för länet. Riskidentifieringen baseras på

¹² MSBFS 2016:7

¹³ Länsstyrelsen i Örebro län 2015, Örebro läns gemensamma stöd för redovisning av risk- och sårbarhetsanalyser

ett urval av risker som kommuner och Region Örebro län har identifierat i sina risk- och sårbarhetsanalyser genom åren men även utifrån räddningstjänstens handlingsprogram. Alla risker har värderats utifrån sannolikhet och konsekvens samt en osäkerhetsbedömning. Länets riskvärdering bygger på resultatet från en workshop med kommunerna, polis, räddningstjänst och region Örebro län, workshopen med samhällsviktiga verksamheter samt efter avstämning med Länsstyrelsens olika enheter.

Deltagande interna, externa och privata aktörer

Länsstyrelsen har eftersträvat att involvera så många berörda krisberedskapsaktörer som möjligt i arbetet med risk- och sårbarhetsanalysen. Sammanställningen av den regionala risk- och sårbarhetsanalysen bygger dels på internt arbete på Länsstyrelsen med gruppdiskussioner med handläggare och enhetschefer på enheterna Jordbruksstöd, Naturskydd, Vatten och naturmiljö, Social hållbarhet, Miljöskydd, Plan och Kultur, Landsbygd och Näringsliv samt Djur och Livsmedel. De externa aktörerna som deltagit i risk- och sårbarhetsanalysen är kommunernas beredskapssamordnare men även andra med expertkunskaper och nyckelfunktioner inom kommunerna, Region Örebro län, Polisregion Bergslagen samt räddningstjänsterna. Sedan några år tillbaka driver Länsstyrelsen även ett nätverk inom risk- och sårbarhetsanalyser med företag från näringslivet.

Underlag som använts

Materialet som analyseras och sammanställs bygger på länets kommuner och Region Örebro läns redovisade risk- och sårbarhetsanalyser samt ett flertal olika regionala och nationella rapporter och analyser. I sammanställningen ingår även erfarenheter från övningar och utbildningar men också erfarenheter från inträffade händelser under åren.

Avgränsningar

Utifrån de identifierade och värderade riskerna inom Länsstyrelsens ansvarsområde har en avgränsning skett. Att genomföra en förmåge- och sårbarhetsbedömning av alla identifierade risker och hot är tids- och resurskrävande och är inte rimligt att göra varje år. Detta innebär att det blir viktigt att alternera analyserade risker och hot från år till år så att fler områden analyseras över tid.

Sekretess och spridning av materialet

Denna risk- och sårbarhetsanalys är en öppen handling. Det finns ingen hemlig bilaga. Risk- och sårbarhetsanalysen publiceras på Länsstyrelsens externa webb. Risk- och sårbarhetsanalysen skickas per e-post till länets krisberedskapsaktörer och till andra myndigheter och företag som har deltagit i arbetet eller kan ha intresse och nytta av rapporten.

Identifierad samhällsviktig verksamhet av regional betydelse

Vid en allvarlig kris måste vårt samhälle fungera och därför är det viktigt att definiera vilka verksamheter som är nödvändiga för att kunna undvika eller hantera kriser. Vissa samhällsviktiga verksamheter och infrastrukturer måste fungera för att vi inte ska hamna i allvarliga kriser, vidare finns det verksamheter som måste kunna hantera kriser när de väl inträffar. Vad som är samhällsviktigt ur ett regionalt krishanteringsperspektiv kan variera beroende på vilka händelser vi ställs inför och i takt med att händelsen utvecklas.

I Örebro län finns det ett flertal verksamheter som kan betraktas som samhällsviktiga ur ett regionalt krishanteringsperspektiv. Regionalt samhällsviktig verksamhet är verksamhet som vid ett bortfall eller en störning i verksamheten kan leda till allvarliga regionala konsekvenser.

Underlaget från kommunernas identifiering av samhällsviktiga verksamheter i Styrel-projektet och pandemiplanering har bland annat använts vid identifieringen av regionala samhällsviktiga verksamheter.¹⁴ De verksamheter i länet som bedöms vara samhällsviktiga ur ett regionalt perspektiv finns inom följande sektorer och bedriver följande verksamhet:

Sektorer	Exempel på identifierad verksamhet/funktion
Energiförsörjning	Produktion och distribution av el, fjärrvärme samt tillgången på drivmedel m.m. E.ON, Vattenfall och Ellevio är de största elnätsföretagen i länet.
Finansiella tjänster	Betalningar. Kontantförsörjning som kontanthantering, betalningsförmedling, fondverksamhet och värdepapper m.m.
Handel och industri	Bygg- och entreprenadverksamhet, detaljhandel, tillverkningsindustrin m.m. Ekokem är Sveriges största behandlare av farligt avfall.
Hälsa- och sjukvård samt omsorg	Akutsjukhus, psykiatri, primärvård, barnomsorg, smittskydd, läkemedelsdistribution, socialtjänst, funktionshindrade och äldre m.m. Tre akutsjukhus finns i länet, Universitetssjukhuset Örebro, Lindesbergs och Karlskoga lasarett. Smittskyddet i Örebro.
Information och kommunikation	Fast telefoni samt mobil telefoni, internet, IT-kommunikation, radio m.m. Kommunikationssystem i form av TV, Sveriges radio, Internet, tidningar, post, IT, webbaserad information och sociala medier.

¹⁴ <http://energimyndigheten.se/styrel>

Sektorer	Exempel på identifierad verksamhet/funktion
Kommunalteknisk försörjning	Dricksvattenförsörjning, avloppshantering, renhållning, sophantering samt väghållning m.m.
Livsmedel	Dricksvatten. Tillverkning, distribution och kontroll av livsmedel m.m.
Offentlig förvaltning	Regional ledning.
Skydd och säkerhet	Polisregion Bergslagen, kommunal räddningstjänst, kriminalvård, Åklagarmyndigheten, domstolsväsende, militärt försvar, bevaknings- och säkerhetsverksamhet, alarmeringstjänst, m.m. Kriminalvårdsanstalterna Kumla och Hinseberg.
Socialförsäkringar	Offentliga trygghetssystem som utbetalning av pension, a-kassa, socialförsäkringar och försörjningsstöd m.m. Försäkringskassan finns i länet.
Transporter	Väg-, järnväg- och flygtransporter/logistik, kollektivtrafik m.m. Örebro flygplats. I Hallsberg finns nordens största rangerbangård.

Följande verksamheter har identifierats som samhällsviktig verksamhet för Länsstyrelsen:

- Krishanteringsorganisation
- EA-samordning, Lst EA (Länsstyrelsernas ekonomiadministration)
- Växel
- Arkiv

IT-verksamheten på Länsstyrelsen är en viktig funktion. Från och med 1 januari 2009 har länsstyrelserna en ny gemensam IT-enhet, med placering i Västra Götaland.

Lst EA samordnas på Länsstyrelsen i Örebro län. Det innebär bland annat att Länsstyrelsen är knutpunkten till Statens servicecenter. Inom uppdraget Lst EA ingår ansvar för att lönesystemet, leverantörsfakturer, in- och utbetalningar samt att de olika ekonomisystemen fungerar. Detta sker i samarbete med IT-avdelningen.

Identifierade kritiska beroenden för den identifierade samhällsviktiga verksamheten

Kritiska beroenden återfinns hos de flesta samhällsviktiga verksamheter inom följande områden infrastruktur, verksamhetsnära system, personal, information, kapital, varor och tjänster.

Elförsörjning

Alla verksamheter är beroende av elförsörjning. Elbortfall ger kännbara förluster och starttiden för att få igång stora processer är lång. Elavbrott i kombination med otillräcklig reservkraft kan ge många olika negativa effekter. Både elförsörjningen och elektroniska kommunikationer är beroenden av varandra för att fungera.

Vattenförsörjning

Vattenförsörjningssystemen i länet är helt beroende av elektricitet för att driva reningsanläggningar, pumpar med mera. Därför finns ofta reservkraftaggregat installerade men som i sin tur är beroende av vanligtvis diesel.

Drivmedel

Dagens samhälle är i mycket hög utsträckning beroende av bränsleförsörjning i form av drivmedel för fordon samt bränsle för uppvärmning av fastigheter och som energikälla i industriprocesser. Drivmedel behövs för att driva både fordon och reservkraftverk.

Elektroniska kommunikationer

Alla delar av samhället skulle drabbas i någon utsträckning om de elektroniska kommunikationerna föll bort. Tillsammans med elförsörjningen är de direkt avgörande för att upprätthålla normal funktion i vårt samhälle. Fungerande telefon- och dataförbindelser har stor betydelse för samhället. Utan dessa förbindelser blir det även svårt att samverka och samordna länet vid en kris. De mobila näten kräver kontinuerlig elförsörjning vilket gör dem sårbara.

Transporter/infrastruktur

All samhällsviktig verksamhet är beroende av transporter och farbara vägar. Transportsektorn är beroende av infrastruktur, el, drivmedel, personal, elektroniska kommunikationer, orderhantering, logistikplanering och trafikledning. Tillgången till personal är ett stort beroende inom lastbilstransporter. För vägtransporter behövs bränsle i form av diesel och bensin.

De största kritiska beroendena för den samhällsviktiga verksamheten i länet finns främst inom elförsörjning, kommunikation, infrastruktur, vattenförsörjning och drivmedel.

Under hösten 2015 genomfördes en workshop med representanter från olika samhällsviktiga verksamheter i länet för att kartlägga kritiska beroenden. Elförsörjning, infrastruktur, information, vatten och bränsle till reservkraftaggregat identifierades som de störta kritiska beroendena. De samhällsviktiga verksamheterna påpekade att deras kritiska beroenden beror mycket på årstid och väderlek.

Länsstyrelsens samhällsviktiga verksamhet är främst beroende av elförsörjning, IT och telefoni. Intranätet och fysisk åtkomst till Läns huset är också viktigt.

Vid samhällsstörningar är det viktigt att det finns välövade och utbildade krisorganisationer. Förmågan att samordna och inrikta effektiva åtgärder är centralt för att möta hjälpbehovet i länet. Alla aktörer har ett ansvar för samverkan och handling.

Identifierade och analyserade hot och risker för Länsstyrelsen och länets geografiska område

Identifierade hot och risker i länet

Följande risker och hot har identifierats och anses utgöra en risk för länet. Sammanställningen ger även en bild av vilka konsekvenser olika händelser kan medföra om de inträffar.

Naturolyckor och extrema väderhändelser

Det finns olika sorters extrema väderhändelser och en del är våldsamma, till exempel ett häftigt ösregn eller en storm. Andra byggs upp genom att någon viss väderlek dominerar under en längre tid, till exempel en värmebölja eller att det är osedvanligt kallt väder. En längre period med torra eller ihållande regnväder kan också leda till extrema förhållanden.¹⁵ En av klimatförändringarnas effekter är att det kommer bli allt vanligare med extrema väderhändelser som i sin tur kan ge ökade problem för olika samhällsviktiga verksamheter.¹⁶

Översvämning i Hallsberg 2015. Fotograf: Lennart Lundkvist, Nerikes Allehanda.

¹⁵ <http://www.smhi.se/kunskapsbanken/meteorologi/extremt-vader-1.5779>

¹⁶ FOI, 2008 Hälsopåverkan av ett varmare klimat - en kunskapsöversikt

Värmebölja

Värmebölja definieras av SMHI som en sammanhängande period då dygnets högsta temperatur överstiger 25°C minst fem dagar i sträck.¹⁷ Extrema och långvariga värmeböljor medför olika stora risker för olika individer beroende på deras hälsotillstånd. Det är framförallt sårbara grupper som äldre, sjuka och barn, som löper stor risk. Det kan även ge flera problematiska effekter på miljö, ekonomi och infrastruktur. Sammantaget kan det innebära sårbarhet för viktiga samhällsfunktioner som tillgång och kvalitet på vatten samt stora ekonomiska förluster i jord- och skogsbruket.¹⁸ Med ett varmare klimat ökar också problemen med skadegörare, växtsjukdomar och ogräs.¹⁹ Historiskt sett har en värmebölja drabbat länet vartannat år och frekvensen kommer sannolikt att öka, men med begränsade konsekvenser.²⁰ Sommaren 2014 var varm och torr och SMHI använde sitt nya system med varningsmeddelanden, flera meddelanden utfärdades för Örebro län.

Storm

Kraftiga stormar där träd knäcks eller rycks upp med rötterna och elledningar som slits sönder kan få allvarliga konsekvenser för länet och samhället i form av skador på infrastruktur.²¹ Stormarna Gudrun och Per påverkade länet till en viss del. Ett stort antal abonnenter blev utan el och fast telefoni, varför konsekvenserna bedömdes som mycket allvarliga. Tågsträckan Hallsberg-Mjölby stängdes av, vilket påverkade både person- och godstrafiken.

Snöoväder

I februari 2010 utfärdade SMHI en klass 2 varning för kraftigt snöfall över bland annat Örebro län. Snöfallet mellan den 20 och 24 februari 2010 resulterade i rekordstora snödjup.²² Hallsbergs rangerbangård tvingades stänga av vissa spår helt för trafik, för att kunna påbörja snöröjningen under snöstormen.²³ Detta ledde till kraftiga förseningar och flera inställda tåg på grund av att växlarna frös fast och att snömassorna växte sig stora.²⁴

¹⁷ (SMHI, 2011) Värmebölja

¹⁸ (Länsstyrelsen i Örebro Län, 2011)

¹⁹ (Jordbruksverket, 2012)

²⁰ (Länsstyrelsen i Örebro Län, 2011)

²¹ (SOU, 2007) s 124

²² (SMHI, 2010) Klimatdata 2009–2010

²³ (MSB, 2010) Perioder med stora snömängder

²⁴ Ibid

Översvämningar

I Sverige uppstår översvämningar oftast genom att sjöar och vattendrag svämmar över efter perioder med riklig nederbörd eller i samband med snösmältning och isproppar. I sådana lägen påverkar också avrinningsområden, topografi och geologi hur översvämningen utvecklas. Översvämningar kan också orsakas av brustna dammar och fördämningar eller i samband med kraftiga skyfall. Vattenansamlingarna har en förmåga att på kort tid orsaka stora skador på fastigheter, infrastruktur (framförallt vägar och banvallar) samt påverka sanitet- och hygienförutsättningar genom att störa vattenrening och skapa grogrund för smittspridning. Frekvensen på översvämningarna väntas kunna öka i ett framtida klimat.²⁵

Örebro län är rikt på sjöar och vattendrag. Vatten från vattendrag i länet rinner till alla de fyra stora sjöarna, Väneren, Vättern, Hjälmarren och Mälaren. I länet finns flera områden som har drabbats hårt av översvämningar. Större översvämningssområden finns i Arbogaån runt sjön Väringen och Fellingsbro, i Täljeån vid Kvismaredalen och några områden i Svartån mellan sjön Teen och Tysslingen. Ungefär vart 20:e år drabbas länet av en större översvämningssituation, i regel under vårfloden. Låglänta slättområden och andra problematiska områden i Örebro län har flera gånger drabbats hårt av översvämningar. Tätorter som Lindesberg, Vedevåg, Frövi, Odensbacken, Karlskoga, Laxå och Hallsberg har drabbats av översvämningar som påverkat bebyggelse, vägar, järnvägar, skolor, reningsverk och industrier. Varje år sker mindre översvämningar men senast hela länet drabbades av omfattande översvämningar var sommaren och hösten år 2000. Av de 18 tätorter i Sverige som MSB har pekat ut med betydande översvämningrisk finns Örebro och Lindesberg med.

Länsstyrelsen har ett naturskyddsuppdrag som innebär att vi ska skydda naturen och i det uppdraget ingår även ansvaret för länets naturreservat. Vid en översvämning ska Länsstyrelsen bland annat se till att vägarna i naturreservaten är framkomliga och att bevaka den biologiska mångfalden. Vid en översvämning i ett reservat där det går betesdjur kan betet bli reducerat vilket kan få negativ påverkan på den biologiska mångfalden.

²⁵ (Länsstyrelsen i Örebro Län, 2011)

Skyfall

Med ett förändrat klimat kommer troligen skyfallen bli kraftigare och öka i antal. Skyfall kan leda till att vägar och järnvägsbankar spolats bort vilket i sin tur kan leda till stora störningar i transporter, med stopp och långa omdirigeringar av trafiken.²⁶ El-, gas- och teleavbrott på de fasta näten och de mobila tele- och datanäten kan slås ut på grund av skyfall eller åsknedslag.²⁷ De kommunala ledningsnäten kan påverkas och även avloppsreningsverken.²⁸ Varje år drabbas delar av länet av översvämningar till följd av skyfall under sommaren som lokalt kan ställa till med stora problem för bland annat tätorter, vägar och jordbruk.

Lindesberg har råkat ut för flera skyfall, men även Örebro drabbades när E18 utanför Örebro flygplats översvämmades på grund av ett skyfall sommaren 2010. I slutet av sommaren 2015 drabbades främst kommunerna Hallsberg och Kumla av ett skyfall som ledde till översvämningar. Mest drabbat var Hallsberg där ett 80-tal fastigheter evakuerades och järnvägstrafiken för Västra stambanan stängdes.

Vattenbrist

Om mängden snö och regn är mindre än normalt blir nivåerna låga i sjöar, vattendrag och grundvattenmagasin. Risken finns att detta leder till brist på vatten vilket drabbar hushåll med egen brunn allra mest, i synnerhet de med jordbruk. Grundvatten är det vatten som finns där jordens porer och bergets sprickor är helt vattenfyllda. Länet största förekomster av grundvatten finns i rullstensåsar och isälvsdeltan, samt i de sedimentära berggrunderna i sydöstra länet. Åtgärder för att minska vattenanvändningen vid vattenbrist kan till exempel vara informationskampanjer, bevattningsförbud, ransonering av vatten, sänkt tryck i ledningsnätet samt att få industrier att återanvända vatten i högre grad alternativt etablera egen täkt som inte konkurrerar med allmän vattenförsörjning.

När vattenbrist uppstår påverkar den dricksvattenförsörjning, jord- och skogsbruk, industri och turism. Den påverkar också förutsättningarna för växter och djur i sjöar samt vattendrag. Under åren 2017 uppstod vattenbrist i olika delar av Sverige och situationen förvärrades när växtsäsongen inleddes och dagstemperaturen steg med en ökad avdunstning från växter och sjöar som följd. Bakgrunden till den rådande vattensituationen är för lite nederbörd under de senaste två åren. Om nederbördsmängderna återgår till det normala eller ökar under hösten förväntas situationen förbättras mot slutet av året och ge förutsättningar för minskad risk för torka under kommande år.

²⁶ (Länsstyrelserna, 2011), Skyfall i nutid och framtid

²⁷ Ibid

²⁸ Ibid

I kommunerna Hallsberg, Kumla och Örebro uppfattades situationen så allvarlig under våren 2017 att det infördes bevattningsförbud. Örebro kommun kunde efter ett tag häva förbudet. Det är även viktigt att se över hur viktiga sjöar regleras i avrinningsområdet för att om möjligt minska mängden vatten som tappas från dessa. Denna åtgärd har både Örebro och Kumla tillämpat i samråd med Länsstyrelsen och berörda vattenkraftsägare.

För att säkerställa dricksvatten av god kvalitet och då flera av länets kommuner saknar reservvattentäkt startade flera av länets kommuner Vätternvattenprojektet. Avsikten är att bygga en fyra mil lång bergtunnel från Vättern till Hallsberg och ett nytt vattenverk som sedan ska försörja flera kommuner i Örebro län. Under hösten 2017 bildade fem kommuner ett gemensamt bolag för att driva arbetet vidare. Projektet är ett långsiktigt arbete och tunneln kan bli verklighet först 2030.

Ras och skred

Ras har inträffat i länet i samband med höga flöden i vattendrag och sannolikheten är medelhög. Ras och skred är plötsliga och snabba processer som kan få allvarliga konsekvenser. Inträffade ras har hotat bebyggelse och raserat vägar, järnvägar, broar och elledningar. Klimatanalyser för Örebro län visar på en ökning av nederbörden vilket påverkar jordars stabilitet negativt, vilket i sin tur ökar faran för ras och skred. Enligt undersökningar av Statens geotekniska institut kommer säkerheten och jordslänters stabilitet försämrats med 5–30 procent i och med ett förändrat klimat. De flesta ras och skred inträffar under vår och höst då trycket i markens porer är högt till följd av till exempel intensiv nederbörd och snösmältning. Det är framförallt i Arbogaån som ras har inträffat till följd av förhöjda flöden och dammbrott men det har även inträffat ras i Svartåns och i Gullspångsälvens avrinningsområden.

Skogsbränder

En brand kan uppstå på grund av flera olika orsaker, till exempel mänsklig aktivitet som oaktsamhet vid grillning, gräseldning och rökning. En brand kan också uppstå på grund av naturfenomen och vid användning av skogsmaskiner. Vid bränder är det ofta brandröken som är det största hotet mot människor och djur.²⁹ Vid en skogsbrand är det dock inte bara människorna som bor i det drabbade området som behöver utrymma, även deras boskap kan behöva flyttas. Vid en naturolycka som t.ex. brand eller översvämning har Länsstyrelsen i uppgift att bidra med kunskap om möjliga djurtransportörer och kontaktvägar för att få hjälp att snabbt flytta tamboskap.

I slutet av juli 2016 inträffade en skogsbrand vid Karthälleö mossen i Nora kommun. Räddningstjänsten hade god hjälp av brandflyget med att hitta till

²⁹ Räddningsverket 2004, Riskhantering i översiktsplaner – En vägledning för kommuner och länsstyrelser.

brandplatsen då det var långt från farbar väg. Försvarmakten bistod med resurser i form av både manskap och fordon. Räddningsledaren rekvirerade helikoptrar och material från en av MSB:s skogsbranddepåer.

Branden i Västmanland sommaren 2014 ses som den största skogsbranden i modern tid. Hanteringen av branden ställde stora krav på samverkan och samordning av resurser, men också snabb och relevant information till allmänhet och media. Mellan den 22 juli och den 11 augusti 2014 rådde det eldningsförbud i länet.

I Länsstyrelsens uppdrag ingår att utföra naturvårdsbränningar. Vid ett beslut om bränning måste risker analyseras och samverkan med berörda aktörer ske för att minska risken att branden blir okontrollerad. Länsstyrelsen har egna resurser och egen utrustning för att utföra en kontrollerad bränning men samverkar även med den kommunala räddningstjänsten.

Andra olyckor

CBRNE är ett samlingsbegrepp för kemiska (C), biologiska (B), radiologiska (R), nukleära medel och ämnen (N) och explosiva medel och ämnen (E).

Genom avsiktlig spridning eller annan händelse kan samhället drabbas av allvarliga konsekvenser. Händelser med skadliga kemikalier, sjukdomsalstrande mikroorganismer, joniserad strålning och explosiva ämnen är alltid allvarliga och kan kräva stora sjukvårds- och räddningsinsatser. Utsläpp av farligt ämne innebär räddningstjänst om mer än 50 liter av ett ämne klassat som farligt gods har läckt ut eller riskerar att läcka ut.³⁰ Enligt länets största räddningstjänst, Nerikes Brandkår, har det totalt under 2001–2013 skett 470 utsläpp av farliga ämnen och totalt har 30 personer skadats vid olyckor

Brand på E.ON Värmeverket 2012. Fotograf: Nerikes Allehanda.

³⁰ (Nerikes Brandkår, 2014) Utryckningsstatistik 2001–2013

med farliga ämnen.³¹ Ingen person har omkommit på grund av en olycka med farliga ämnen under de senaste tretton åren.³²

Över hälften av alla räddningsinsatser till bränder i byggnader sker i bostäder. Ett problem som särskilt utmärker sig i flerbostadshus är glömda påslagna spisar, medan småhus är särskilt drabbade av soteldar. Antalet insatser till bränder i skolor ökade åren 2005–2008. Under 2008 noterades det högsta antalet, totalt 787. Efter 2008 har antalet insatser minskat och i den senaste statistiken för 2014 var det totala antalet räddningsinsatser till skolbränder 498.³³

De två överlägset vanligaste personskadorna som enskilt leder till dödsfall är suicid och fallolyckor. I Örebro län sker det ett självmord, eller dödsfall med oklar avsikt, varje vecka. Statistik visar att antal självmordsförsök är tio gånger fler än genomförda självmord. Länsstyrelsen har tillsammans med länets blåljusaktörer ett forum för suicidprevention. Arbetsgruppen har under 2017 tagit fram en folder för hur samverkan kring hantering av ett suicidlarm ska ske.

Anläggningar med hantering av farliga ämnen

Till farliga anläggningar brukar räknas alla anläggningar som genom sin verksamhet kan orsaka brand, kemikalieutsläpp och explosioner, och som genom sina farliga egenskaper kan skada människor, miljö och egendom.³⁴ Örebro län har många Sevesoanläggningar. Flertalet av dessa finns på Björkborns industriområde i Karlskoga kommun.

Farligt gods

Miljontals ton av farligt gods transporteras varje år på vägar och järnvägar i Sverige, och även med båt och flyg. Farligt gods är ämnen och föremål som på grund av sina kemiska eller fysikaliska egenskaper kan orsaka skador på liv, hälsa, miljö eller egendom vid transport. Farligt gods kan till exempel ha explosiva, brandfarliga, giftiga, radioaktiva eller frätande egenskaper.³⁵ Örebro län är ett transportcentrum och farligt gods transporteras genom länet både på järnväg och på lastbil. Sannolikheten är därmed mycket hög för olyckor med farligt gods. Flygplatsens hantering av farligt gods är den fjärde största i landet. I Räddningsverkets (nu MSB) senaste kartläggning av vägtransporter med farligt gods (hösten 2007) framgår att mest farligt gods i hela landet,

³¹ Ibid

³² Ibid

³³ (MSB, 2014) Bränder under vintermånaderna december-mars

³⁴ (Räddningsverket, 2004) Riskhantering i översiktsplaner – En vägledning för kommuner och länsstyrelser

³⁵ (MSB, 2009) Transport av farligt gods – väg och järnväg 2009–2010

transporteras på E18/E20 genom Örebro län.³⁶ Tåg med farligt gods passerar dessutom genom 8 av länets 12 centralorter i kommunerna vilket kan medföra allvarliga konsekvenser.

Allvarlig händelse i publikt område

Stora publika evenemang som konserter, idrottstävlingar och festivaler äger ofta rum i länets kommuner. En allvarlig olycka eller en katastrof i samband med ett sådant evenemang kan få stora konsekvenser. En av svårigheterna med att samla väldigt många människor på en begränsad yta är att även en liten initial händelse kan leda till en serie av omständigheter som snabbt får allvarliga konsekvenser.

Stor trafikolycka (tåg/båt/flyg)

En stor trafikolycka med många skadade eller döda personer eller en flygolycka är exempel på en allvarlig händelse som normalt inte får stora konsekvenser för samhällsviktig verksamhet. Beroende på olyckans natur, vilka personer som är inblandade och andra omständigheter påverkar det ändå samhället negativt. Erfarenheter från bland annat olyckan med långfärdsbussen strax utanför Arboga den 27 januari 2006 visar att det uppstod behov framförallt av psykosocialt omhändertagande.³⁷

Brand i särskilda objekt

De flesta bränder som inträffar kan hanteras av räddningstjänsten och får mycket begränsad påverkan på samhällsviktiga funktioner. Dock kan brand i vissa särskilda objekt få stora konsekvenser för samhällsviktiga funktioner och människors möjlighet till vardagsliv, exempelvis om det skulle inträffa i ett äldreboende eller skola. Några exempel kan vara brand i samhällsviktiga anläggningar som värmeverk, ställverk, viktiga ledningsnät eller uppställningsgarage för bussar. Men även bränder i farliga anläggningar, vissa lagerplatser och andra knutpunkter kan få påverkan för människor i form av spridning av farlig rök eller att viktiga platser på annat sätt blir otillgängliga.

³⁶ (Räddningsverket, 2006), Kartläggning av farligt gods transporter september 2006

³⁷ (Statens haverikommission, 2007) Rapport RO 2007:1 olycka med långfärdsbuss (...)

Dammbrott

Dammbrott kan inträffa till följd av bristfälligt underhåll av en damm men det kan också inträffa på grund av till exempel elfel, underdimensionering eller genom dominoeffekter om dammar uppströms brister. Höga dammar med stora magasin utgör den största risken och finns det bebyggelse nedströms kan skadorna och konsekvenserna bli mycket allvarliga. När det gäller dammsäkerhet finns sedan 2014 regler för klassificering av dammar i miljöbalken. Systemet utgår från konsekvenserna av ett dammbrott i sju kategorier, exempelvis risk för förlust av människoliv, skada på miljö eller ekonomisk skadegörelse. Kraftindustrin har sedan tidigare ett eget system som benämns ”RIDAS”. Arbetet med att klassa dammar enligt reglerna i miljöbalken påbörjades under 2016 och kommer att fortsätta i ytterligare några år. Det innebär att det i Örebro län finns tio dammanläggningar med dammsäkerhetsklass B och två som kommer att få dammsäkerhetsklass inom kort, men som fortfarande enbart är klassade i konsekvensklass 1 enligt RIDAS. Båda dessa klasser innebär i korthet att ett dammhaveri kan leda till icke försumbar risk för förlust av människoliv och/eller konsekvenser med stor betydelse från samhälls synpunkt. Det finns även ett 40-tal dammanläggningar med konsekvensklass 2 enligt RIDAS, vilket innebär icke försumbar risk för allvarlig skada på viktig samhälls verksamhet. Under vårflojderna 1951 och 1977 brast många mindre och medelstora dammar vilket orsakade mycket allvarliga konsekvenser lokalt, som ras, bortspolade vägar, broar, elledningar och skada på egendom som följd. Totalt finns det mer än 600 dammar i länet.

Kärnteknisk olycka

Örebro län har ingen kärnkraftsanläggning, men konsekvenserna av en olycka någon annanstans skulle kunna bli katastrofala. Radioaktiva och nukleära ämnen transporteras genom länet och används i viss verksamhet, främst vid Universitetssjukhuset Örebro (USÖ). Transporter av dessa ämnen sker också till och från Örebro flygplats. Enligt Strålsäkerhetsmyndigheten är problemen i beredskapen för händelser med radioaktiva ämnen i synnerhet antagonistiska händelser och att räddningstjänsten i allmänhet inte har någon praktisk erfarenhet från ”vardagsolyckor”, eftersom olyckor med radioaktiva ämnen inträffar ytterst sällan.³⁸ Dessutom har län som Örebro län inte samma kunskap om kärntekniska olyckor som kärnkraftslänen, vilket utgör en sårbarhet.

³⁸ (Strålsäkerhetsmyndigheten, 2010) Risk- och sårbarhetsanalys

Teknisk infrastruktur och försörjningssystem

Elledningar, järnvägsspår och telekablar. Fotograf: Mostphotos.

Fungerande teknisk infrastruktur och försörjningssystem är viktiga inte bara för samhällsviktig verksamhet och samhällets krisberedskap, utan också för den enskilde individen. För att samhället ska kunna fungera behövs tillgång till el, vatten, värme och telekommunikationer. MSB har tagit fram förslag till resultatmål för samhällets krisberedskap för försörjningen av dricksvatten, livsmedel och värme.³⁹ Att just dricksvatten, livsmedel och värme är grundläggande vid en kris i det moderna samhället blev skrämmande tydligt då Japan drabbades både av en tsunami och en kärnkraftsolycka våren 2011.⁴⁰ Resultatmålen handlar bland annat om miniminivåer för tillgång till dricksvatten, planering för att upprätthålla livsmedelsförsörjningen och tillgång till uppvärmda utrymmen vid störningar i värmeförsörjningen.⁴¹

³⁹ (MSB, 2011) Förslag till resultatmål för samhällets krisberedskap för försörjning av dricksvatten, livsmedel och värme

⁴⁰ Ibid

⁴¹ (MSB, 2011) Förslag till resultatmål för samhällets krisberedskap för försörjning av dricksvatten, livsmedel och värme

Störningar i dricksvattenförsörjningen

För människors överlevnad behöver vi tillgång till vatten i tillräcklig mängd och av godtagbar kvalitet.⁴² I Sverige använder vi dagligen ungefär 70 liter vatten per person för dryck, till matlagning och personlig hygien.⁴³ För disk, tvätt och städning med mera används ytterligare ca 130 liter vatten per person och dygn.⁴⁴ I ett krisläge tillhör dricksvatten ett av de nödvändigaste behoven för den enskilda individen och befolkningen som helhet. Endast ett fåtal kommuner har reservvattentäkter till sina huvudvattentäkter. I vissa fall ligger vattentäkterna nära större vägar och järnvägar där transporter går med ämnen som är farliga för vattentakten. De flesta kommunerna i länet har reservkraftförsörjning till sina vattenverk, antingen i form av fast stationerade reservkraftverk eller i form av mobila elverk som kan placeras ut vid behov. Sårbarhet finns främst hos de vattenverk som inte har fullständig reservkapacitet och som bara är till för att driva vattenverket och inte för distributionssystemets olika behov.

Sjukhusen i Region Örebro län, liksom många andra sjukhus i Sverige, saknar en egen reservvattentäkt som täcker minst 20 procent av normalvattenkapaciteten. Reservvattnet ska i första hand användas för konsumtion och matlagning, men också för dialys och operationshygien.⁴⁵ Projektering för ett vattenreningsverk pågår på USÖ och beräknas vara i drift under 2018–2019. Karlskoga lasarett kommer att få reservvatten under 2017 och i Lindesberg pågår en utredning.

I samband med dricksvattenstörningen som inträffade i vattentornet Svampen under våren placerades en tankbil vid universitetssjukhuset och en distributionskedja med 280 vattendunkar försåg verksamheterna med vatten. Flera kommuner i länet har haft störningar i dricksvattenförsörjningen de senaste åren och även om de inträffade störningarna inte har varit så allvarliga så skulle en större störning innebära allvarliga konsekvenser. Klimatförändringarnas konsekvenser för dricksvattenförsörjningen kan enligt klimat- och sårbarhetsutredningen bli avsevärda. Kvaliteten på råvattnet i vattentäkter kan påverkas negativt av stigande temperaturer, större variationer i nederbörd och flöden.⁴⁶ Även risken för skador på vattenledningar och föroreningar av dricksvattnet ökar på grund av ökad risk för översvämningar, ras och skred.⁴⁷

⁴² Ibid

⁴³ Ibid

⁴⁴ Ibid

⁴⁵ Revisionsrapport 2008, Granskning av säkerhetsarbete Örebro läns landsting/USÖ

⁴⁶ MSB 2012, Klimatförändringarnas konsekvenser för samhällsskydd och beredskap, s.22

⁴⁷ MSB 2012, Klimatförändringarnas konsekvenser för samhällsskydd och beredskap, s.22

Störningar i livsmedelsförsörjningen

Livsmedelsförsörjningens system är komplext och livsmedelsflödet innehåller ofta många olika steg från råvara till färdig mat hos konsumenten.

Livsmedelsförsörjningen består av flera verksamheter som livsmedelsproduktion, lager, dagligvaruhandel, restauranger och storkök.

Beroendet av fungerande tele- och datakommunikationer har successivt ökat i och med den tekniska utvecklingen inom livsmedelssektorn.⁴⁸

Livsmedelsförsörjningen är starkt beroende av transporter i alla verksamheter. Konceptet ”Just In Time” används inom livsmedelsförsörjningen och innebär att lagerhållningen är liten och sker till stor del på vägarna. Transporter behövs för att förflytta produkter i livsmedelskedjan och elförsörjningen är viktig för att hålla igång de flesta verksamheter.⁴⁹

Störningar i finansiella system

Allmänhet och företag kan i huvudsak betala på fyra sätt: med kontanter, betalkort, via girering (bankgiro, postgiro och plusgiro) eller Internetbank. Mindre betalningar sker ofta med sedlar och mynt. Kontanter tas ut från bankkontor eller uttagsautomater som inte fungerar utan el. En störning i de finansiella systemen skulle också leda till social oro i samhället. Vid ett omfattande elavbrott är det sannolikt att bankkontoren skulle stänga eftersom inte heller datorer och andra viktiga system fungerar utan el. Dessutom blir också betalkorten i stor utsträckning obrukbara utan el eftersom terminalerna kräver el, och enligt svenska bankföreningen sker 59 procent av alla betalningar med kort. Utan el är det också omöjligt att betala räkningar via girering.

Länsstyrelsen har bevakningsuppdrag inom betaltjänster och har därmed ansvar att säkra betalningssättens på landsbygden i syfte att bidra till en levande landsbygd.

Störningar i elektroniska kommunikationer

Det svenska samhället blir allt mer beroende av elektronisk kommunikation. Många samhällsfunktioner är beroende av att kunna utbyta information, mellan individer, organisationer och tekniska system. Om kommunikationerna slås ut kan det få allvarliga konsekvenser för samhället. IT-utvecklingen och den snabba digitaliseringen skapar nya risker och beroenden. Elavbrott, stormar och andra väderfenomen är allvarliga hot som kan leda till avbrott.

Telekommunikationerna är ett systemområde med många beroenden som är relevanta i krissituationer som möjligheten att nå SOS Alarm, polis och räddningstjänst. Även elproduktionen och distributionen styrs av telekommunikation. Den tilltagande användningen av IPTV och webbmedier leder också till ett växande beroende av fungerande elektroniska

⁴⁸ Livsmedelsverket 2011, Livsmedelsförsörjning i ett krisperspektiv

⁴⁹ KBM 2010, Faller en – faller då alla?

kommunikationer hos hushållen. Luftledningarna och master kan vid ett förändrat klimat komma att påverkas då risken för stormfällning ökar. Trots att telekommunikationen nu går mot radiolösningar och nedgrävda ledningar återstår fortfarande luftledningarna i många delar av landet, vilket innebär en fortsatt sårbarhet inom den närmaste tiden.⁵⁰

Från att ha levt i ett industrisamhälle lever vi nu i ett informationssamhälle. Information uttrycker kunskap och är en tillgång för individer och organisationer, Vi kan kommunicera information, vi kan lagra den, vi kan styra processer med den – vi behöver den för det mesta vi gör helt enkelt.⁵¹ En stor del av vår information är mycket värdefull för oss, ibland till och med livsviktig. Tänk till exempel på informationen i patientjournaler eller styrsystemen i kärnkraftverk. Är informationen förlorad eller felaktig kan det få katastrofala följder.⁵² Informationssäkerhet omfattar både administrativa rutiner med policys och riktlinjer samt tekniskt skydd med bland annat brandväggar och kryptering.⁵³

I januari 2013 hade SOS Alarm avbrott i 112-trafiken i Örebro län och konsekvenserna kan bli mycket allvarliga om inte nödställda kan få hjälp via 112. Den 17 juli 2014 hade Telia problem som resulterar i avbrott i telefoni på de telefoner som är kopplade till Telia extension Office. Länsstyrelsen kontaktade samtliga kommuner i länet samt landstinget och SOS Alarm. Länsstyrelsen, Laxå, Hallsberg, Kumla, Lekeberg samt delar av Askersund var påverkade av händelsen.

Störningar i elförsörjningen

Elförsörjningen innefattar produktion, distribution och slutanvändning av el som i sin tur består av tre systemnivåer med stamnät, regionnät och lokala nät.⁵⁴ Även om det svenska elsystemet är driftsäkert är det ändå sårbart för olyckor, sabotage, tekniska fel och extremt väder. Lokalnäten utsätts ofta för avbrott i samband med väderrelaterade händelser medan region- och stamnäten inte är lika känsliga, särskilt inte stamnäten.⁵⁵ Ungefär 40 procent av avbrotten i elförsörjningen beror på väderrelaterade problem.⁵⁶ Leverantörerna Ellevio och E.ON har grävt ner många elledningar under de senaste åren och därmed skapat

⁵⁰<http://www.smhi.se/klimatanpassningsportalen/sapaverkassamhallet/paverkanssektorer/telekommunikation-1.5914>

⁵¹ https://www.informationssakerhet.se/Om-informationssakerhet-kon/vad_ar_informationssakerhet/

⁵² Ibid

⁵³ Ibid

⁵⁴ MSB:s statistik och analys, Olyckor och kriser 2009/2010

⁵⁵ Ibid

⁵⁶<http://www.smhi.se/klimatanpassningsportalen/sapaverkassamhallet/paverkanssektorer/energiforsorjning-1.5913>

större robusthet i näten men risken för avgrävda kablar ökar istället. I dagens elberoende samhälle är vi sårbara utan el och ett elbortfall får mycket allvarliga konsekvenser även för den enskilda människan. Hur allvarliga konsekvenserna blir är bland annat beroende av hur långvarig störningen är, hur stort område som berörs, årstid och väderlek. Konsekvenserna av ett omfattande elavbrott beror också på vilken reservkraft med tillgång till bränsle och andra reservåtgärder som kan användas.

Lantbruken är särskilt sårbara vid störningar i elförsörjningen, speciellt gris- och mjölkproducenter då de behöver fungerande ventilation och möjlighet att utföra mjölkning även vid ett längre elbortfall.

Störningar i värmeförsörjningen

Uppvärmningens betydelse är inte bara en komfortfråga utan även viktig för vår hälsa och för vatten, avlopp och byggnader. I Sverige anser vi att en behaglig temperatur inomhus är 18–23 grader. Nästan alla uppvärmningsformer är beroende av en fungerande elförsörjning, framförallt fjärrvärmesystem. När uppvärmningen av hus och lokaler slutar fungera, behöver det inte vara ovanligt kallt för att samhället snabbt ska hamna i en krissituation. Fjärrvärmesystem är den övervägande formen för att värmeförsörja befolkningen.⁵⁷ Många akutsjukhus baserar sin värme på fjärrvärme och saknar egna reserver vilket gör dem sårbara vad gäller värmeförsörjningen. Fjärrvärmesystemen är starkt beroende av transporter för en ständig tillgång till bränsle eftersom det är svårt att lagra så stora volymer som krävs. Detta är särskilt kritiskt för de anläggningar som drivs med bio- och avfallsbränslen med tanke på att det rör sig om stora volymer som ska fraktas.⁵⁸ E.ON är det största elnätsföretaget i länet och från Åbyverket i Örebro levereras värme, kyla, el och ånga till kunder i Örebro, Kumla och Hallsberg. I samtliga kommuner i Örebro län finns fjärrvärme utbyggt i större eller mindre skala, med undantag för Ljusnarsberg.⁵⁹ Fjärrvärmeanslutningen är hög i Örebro tätort, 98–99% av innerstaden är ansluten, och nätet byggs ut kontinuerligt.⁶⁰

⁵⁷ MSB 2011, Förslag till resultatmål för samhällets krisberedskap för försörjning av dricksvatten, livsmedel och värme

⁵⁸ KBM 2010, Falla en – faller då alla?

⁵⁹ <http://www.nilsholgersson.nu/fileadmin/mediabank/www.nilsholgersson.se/Dokument/2011/Fjarrvarme/WEBFjv2011Orebro.pdf>

⁶⁰ Ibid

Störningar i drivmedelsförsörjningen

Dagens samhälle är i mycket hög utsträckning beroende av fungerande elförsörjning men även av fungerande bränsleförsörjning i form av drivmedel för fordon samt bränsle för uppvärmning av fastigheter och som energikälla i industriprocesser. Drivmedel behövs för att driva både fordon och reservkraftverk. Förutom transportsektorn är polis, räddningstjänst, bevakning, avfallshantering, akutsjukvård och äldreomsorg beroende av drivmedel till sina fordon. Många samhällsviktiga verksamheter är försedda med reservkraftverk och vid ett elavbrott behöver dessa drivas med huvudsakligen dieselolja men också bensin. Den totala förbrukningen för landets samtliga reservkraftverk motsvarar den mängd diesel som normalt konsumeras i landet. De flesta samhällsviktiga verksamheterna har bara diesel för några dagars drift och inga kommuner i länet har idag egna lager av bränsle utöver detta. Vatten-, avlopp och fjärrvärmesystemen skulle drabbas vid en drivmedelsbrist via de indirekta transportberoendena. Vid en drivmedelsbrist skulle avfallshanteringen drabbas hårt. Erfarenheter från stormen Gudrun visar att det är oerhört viktigt att drivmedelsstationer säkerställer att de kan leverera drivmedel ur sina tankar även vid ett elavbrott.⁶¹

Störningar i transporter

Örebro län är med sitt geografiska läge ett nordiskt logistik- och transportcentrum. Viktiga vägtransporter på de stora genomgående vägarna i länet är av betydelse för hela landet och konsekvenserna av en störning skulle bli allvarlig. I princip är all samhällsviktig verksamhet beroende av transporter. Hallsberg är mittpunkten i vid bemärkelse för landets infrastruktur som kraftförsörjning, data- och telekommunikationer, landsvägstransporter och järnvägstransporter.⁶² Kombiterminalen i Hallsberg pekas i den nationella planen för transportinfrastruktur ut som en nationell logistiknod.⁶³ Hallsbergs rangerbangård trafikeras av ca 350 person- och godståg per dygn och 500 000 järnvägsvagnar rangeras per år.⁶⁴

I Svevias tidning ”På väg” publicerades en sammanställning över Sveriges 55 farligaste vägsträckor. Trafikverket har tagit fram sträckorna baserat på hur olycksdrabbade de är, hur trafikerade de är och vägstandarden.⁶⁵ För Örebro län finns två vägar med, Örebro 51 Kvarntorp-Örebro och Örebro 50 Lindesberg-länsgräns Dalarna.⁶⁶ Klimatförändringarnas konsekvenser för vägnätet, kommer

⁶¹ Energikontor Sydost 2006, Ökad energiberedskap – åtgärder på elanvändarsidan

⁶² Fördjupning av Hallsbergs Översiktsplan 2010–2020 s.60

⁶³ Regionförbundet 2011, Regional översiktlig planering, Rumsligt perspektiv på utvecklingsstrategi för Örebroregionen, s.28

⁶⁴ Fördjupning av Hallsbergs Översiktsplan 2010–2020 s.60

⁶⁵ Svevia, På väg nummer 4, 2011

⁶⁶ Ibid

enligt klimat- och sårbarhetsutredningen, att bli betydande.⁶⁷ Höga flöden, översvämningar och skyfall innebär ökad risk för översvämningar av vägar, tunnlar och broar och vägbankar riskerar att spolras bort.⁶⁸

Antagonistiska hot och social oro

Poliser. Fotograf: Mostphotos.

För att få en helhetsbild över de risker som finns i länet är det viktigt att även ta hänsyn till de sociala riskfaktorerna och de som anknyter till regeringens övergripande mål för vår säkerhet vad gäller grundläggande värden som att värna vår förmåga att upprätthålla demokrati, rättssäkerhet och mänskliga fri- och rättigheter. Även risker som misstro mot politiska institutioner, sociala risker och antagonistiska hot behöver identifieras.

⁶⁷ MSB 2012, Klimatförändringarnas konsekvenser för samhällsskydd och beredskap, s.18

⁶⁸ Ibid

Terrorism och våldsbejakande extremism

Terrorismen har förändrats i och med globaliseringen.⁶⁹ Den internationella terrorismen har berört Sverige i mindre grad än i andra länder, även om terrorhotet mot Europa har ökat de senaste åren. I december 2010, mitt under julruschen skedde flera explosioner i Stockholm och en man sprängdes till döds. Sprängdåden i centrala Stockholm rubricerades av Säpo som ett terroristbrott. I juli 2011 avled uppemot 100 människor i terrordåden i grannlandet Norge. I Sverige är det Säkerhetspolisen (Säpo) som ansvarar för terrorismbekämpningen. Den grova organiserade brottsligheten har en stor påverkan på samhället i form av allvarliga effekter på fysisk och psykisk hälsa, genom mord, misshandel, hot, trakasserier och social påverkan. Det kan generera i social otrygghet i kommunen och samhället där samhällets värderingar påverkas, minskat förtroende för myndigheter och samhället, samt krav på ökade insatser från samhället.

Brottsligheten skiljer sig åt i länet. Det finns en mängdbrottslighet som berör hela länet med våldsbrott och stöldbrott. Örebro tätort har en problembild som kan liknas mycket med storstadsproblematiken. När det gäller Örebro län begås hälften av brotten i Örebro kommun. I vissa bostadsområden i Örebro är problembilden relaterade till grupper av ungdomar och yngre vuxna män. Brottsligheten är till stor del narkotikarelaterad där andra ungdomar blir utsatta för brott som t.ex. personrån. Senaste åren har flera händelser som skadegörelse mot skolor, bilbränder, utåtagerande mot verksamheter och andra personer skett. En problembild är att få personer att medverka i rättsprocessen, speciellt i de socioekonomiskt utsatta områdena. Örebro har tidigare haft en problembild med resande till konfliktområden där personer kan ha deltagit i väpnad strid i al-Quaidainspirerade grupper. Resandet har avtagit men problembilden med radikala miljöer antas finnas kvar. Det kan också befaras att personer återvänder från dessa områden vilket kan öka risken för spänningar i lokalsamhället.

Vansinnesdåd och pågående dödligt våld

Vår omvärld har under senare år drabbats av flera tragiska grova våldsfall i form av så kallade skolskjutningar, vilket genererar stor uppmärksamhet och oro för att något liknande skulle kunna inträffa också i Sverige. Forskning och erfarenheter visar på att vi i Sverige bör börja ta problemen med pågående dödligt våld i skolmiljöer på allvar.⁷⁰ I Malmö 2004 stoppades en 16-årig elev från att genomföra en planerad massaker och flera fall av hot om våldsdåd mot skolor har förekommit i bl.a. Eskilstuna, Örebro och Piteå.⁷¹ Under senare år

⁶⁹<http://www.sakerhetspolisen.se/terrorism/omterrorism.4.7671d7bb110e3dcb1fd80002841.html>

⁷⁰ BRÅ 2009:6, Grövre våld i skolan

⁷¹ MSB 2012, Risker, förmågor och sårbarheter 2012, s 36

har även flera så kallade vansinnesdåd inträffat i Sverige. Begreppet beskriver ofta en personlig våldsakt utan uppenbara avsikter. I augusti 2015 dödades två personer i en knivattack på Ikea i Västerås. Senare samma år dödades tre personer i ett vansinnesdåd på en skola i Trollhättan.

Social oro

Det finns olika risker som kan orsaka instabilitet i samhället.⁷² Ökat utanförskap och segregering i samhället är exempel på sociala risker som har sitt ursprung i bristande sociala och socioekonomiska förhållanden. Även ökad främlingsfientlighet och minskad social sammanhållning är risker som kan leda till social oro och få allvarliga konsekvenser.⁷³ Under de senaste åren har våldsamma situationer uppstått med upplopp, raketer, bensinbomber, bilbränder och stenkastning mot räddningstjänst och polis. Olika ungdomsgrupper från utsatta storstadsområden i Sverige har varit inblandade i händelserna. I maj 2013 var det oroligheter i bostadsområdena i Brickebacken och Vivalla i Örebro i form av bilbränder och där polisen utsattes för stenkastning. I september 2014 inträffade ett antal bilbränder på olika platser i Örnsköldsvik i Örebro. I juli 2015 dog en person och två personer skadades allvarligt vid en skottlossning i ett bostadsområde i Vivalla i Örebro. I september 2016 uppstod upplopp i bostadsområdet Oxhagen i Örebro. Polisen angreps med stenkastning och Molotovcocktails.

Sociala risker

Trots ett ökat ekonomiskt välstånd finns en trend med ökade skillnader mellan grupper i samhället.⁷⁴ Generellt har invånarna i Örebro kommun såväl högre utbildning som högre inkomst jämfört med övriga kommuner i länet. Det finns också stora skillnader mellan kommunerna när det gäller hälsan.⁷⁵ I Örebro stad finns det också en växande och betydande boendesegregation avseende socioekonomisk status och etnisk bakgrund.⁷⁶ Samtidigt som männen halkar allt längre efter kvinnorna när det gäller utbildningsnivå, finns det fortfarande betydande löneklyftor mellan kvinnor och män.⁷⁷ De med utländsk bakgrund har generellt också en svagare anknytning till arbetsmarknaden jämfört med infödda svenskar.⁷⁸

Då projektet sociala risker genomfördes 2013–2015 startades en statistikinsamling som sträcker sig från 2009 och framåt. Statistiken är hämtad

⁷² (MSB, 2011), Ett första steg mot en nationell riskbedömning, s 65

⁷³ Ibid

⁷⁴ Regionförbundet 2011, Regional översiktlig planering, Rumsligt perspektiv på utvecklingsstrategi för Örebroregionen, s.7

⁷⁵ Ibid

⁷⁶ Ibid

⁷⁷ Ibid

⁷⁸ Ibid

från andra statliga myndigheter. Den positiva eller negativa utvecklingen i kommande avsnitt, i de geografiska områdena är grundad på skillnaden i resultat mellan 2009 och 2015.

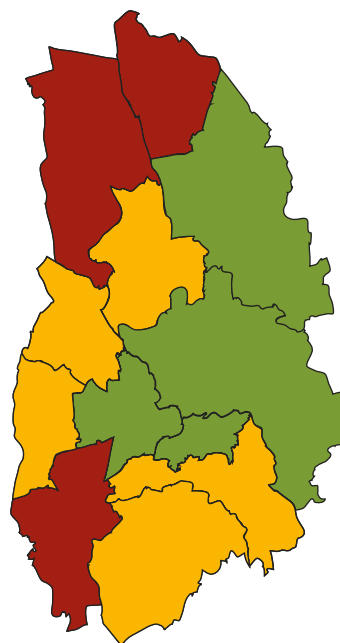
Befolkningsutvecklingen i Örebro län har ökat de senaste sex åren. Alla kommuner i länet, utom Laxå kommun, har en ökad befolkningsmängd sedan förra året. Örebro kommun och Lekebergs kommun är de två kommuner som ökat mest i jämförelse med 2009. Däremot har befolkningsmängden i Askersund, Degerfors, Hällefors, Laxå och Ljusnarsbergs kommuner minskat.

I Örebro län är fler personer öppet arbetslösa och sökande i program med aktivitetsstöd än rikets genomsnitt. Skillnaden har däremot minskat från 1,4 procentenheter till 0,4. Arbetslösheten är störst i Hällefors kommun och minst i Lekebergs kommun.

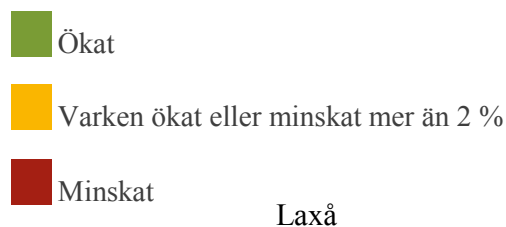
Anmälda fall av grov skadegörelse har minskat i riket och i de flesta kommuner i länet. Andelen grov skadegörelse per 100 000 invånare är högre nu i Askersund och Laxå än vad den var 2009. Från 2009 minskade antalet skadegörelser i de flesta av länets kommuner, men har ökat igen sedan 2013.

Anlagda bränder, inte i byggnader, har minskat i riket och i länet i stort. Det har däremot ökat i kommunerna Örebro, Lekeberg och Lindsberg. Örebro kommun har det högsta antalet anlagda bränder per 100 000 invånare.

Ohälsotalet sjunker i alla kommuner i länet. I Ljusnarsberg kommun är ohälsotalet högst och minst är det i Örebro kommun.

Figur 1: Befolkningsutveckling 2009–2015

Säkerhetspolitiska läget

Inför det försvarspolitiska inriktningsbeslutet 2015 bedömdes det att det säkerhetspolitiska läget i Europa försämrats och regeringen beslutade den 23 april 2015 att den svenska försvarsförmågan ska stärkas.⁷⁹ Förmågan att försvara det egna territoriet ska öka, vilket också bidrar till ökad stabilitet och säkerhet i norra Europa. Den 10 december samma år preciserade regeringen att Länsstyrelserna, och andra bevakningsansvariga myndigheter ska återuppta sin planering och beredskap för det civila försvaret.⁸⁰

FRA skriver i sin årsrapport⁸¹ att de under normal en månad 2016 kunde identifiera tiotusentals aktiviteter med skadlig kod mot Sverige som härleds till de statliga aktörer som FRA följer. Årsrapporterna från Militära underrättelse- och säkerhetstjänst, MUST,⁸² och Säkerhetspolisen, SÄPO,⁸³ beskriver också att underrättelseverksamheten i Sverige intensifierats under de senaste åren.

Enligt den nationella säkerhetsstrategin är samhällets säkerhet, totalförsvar och krisberedskap allas angelägenhet.

⁷⁹ (Regeringen, Regeringens proposition 2014/15:109 Försvarspolitisk inriktning - Sveriges försvar 2015)

⁸⁰ (Regeringen, Planeringsanvisningar för det civila försvaret 2015)

⁸¹ Totalförsvarets radioanstalt 2016, Årsrapport 2016: Oförutsägbar omvärld

⁸² Militära underrättelse- och säkerhetstjänsten 2016, Årsöversikt 2016

⁸³ Säkerhetspolisen 2016, Årsboken 2016

Sjukdomar

Kor. Fotograf: Mostphotos.

Ett framtida förändrat klimat kommer att ställa högre krav på samhällets samlade förmåga att förhindra och hantera störningar.⁸⁴ Infektionssjukdomar kan öka, då risken för ras och skred kan frilägga kemisk-toxiska deponier och sprida smittämnen som förorenar vattentäkter och badvatten.⁸⁵ Ett varmare klimat med ökad nederbörd kan resultera i flera utbrott av vattenrelaterade sjukdomar.⁸⁶

Pandemi/epidemi

En pandemi är en världsomfattande smittsam sjukdom som sprider sig genom befolkningsgrupper över ett stort område, till exempel en kontinent, eller i hela världen. En epidemi är en smittsam sjukdom med stor spridning inom ett mer begränsat geografiskt område på en enskild ort, i ett enskilt område, i flera områden eller i en eller flera nationer. En pandemi/epidemi kan få stor påverkan på samhället som helhet när ett stort antal människor insjuknar. Hälso- och sjukvården samt den kommunala omsorgen kan utsättas för stor belastning under en längre tid. Ett stort antal arbetsplatser

⁸⁴ Energimyndigheten 2009, Energimyndighetens slutrapportering, Extrema väderhändelser och klimatförändringens effekter på energisystemet

⁸⁵ FOI 2009, Att använda geografisk information vid väderkriser för att bistå sårbara grupper i ett förändrat klimat

⁸⁶ Ibid

kan drabbas av personalbortfall som kan ge problem i många verksamheter. Stora delar av landet kan drabbas samtidigt, liksom stora delar av vår omvärld. Om nyckelpersoner som arbetar inom samhällsviktig verksamhet blir smittade kan det påverka verksamheten och samhället negativt. Det kan även bli brist på medicin och utrustning. I mars 2009 drabbades världen av en influensa, som visade sig ha orsakats av en ny typ av influensavirus A(H1N1). Länets sårbarhet för en epidemi eller pandemi beror dels på hur stor andel arbetskraft som länet kan klara sig utan vid en given tidpunkt, dels på hur beroende länet är av enstaka nyckelpersoner. Det är främst frånvaro av nyckelpersoner med specialistkompetens som kan innebära problem och resultera i allvarliga konsekvenser för vissa verksamheter i länet. Konsekvenserna av den nya influensan blev begränsade, men de kan bli mycket allvarigare och tidigare pandemier har orsakat mer betydande sjuklighet och störningar i samhällsviktig verksamhet.

Epizooti och zoonos

I ett förändrat klimat och med människor som reser allt mer finns en ökad risk för sjukdomar orsakade av bakterier, virus och parasiter.⁸⁷ Allt fler transporterar och importerar sällskapsdjur som kan medföra sjukdomar som smittar mellan människor och djur och som ännu inte är etablerade i Sverige.⁸⁸ Jordbruksverket har det övergripande ansvaret för djurhälsan och för att bekämpa smittsamma djursjukdomar.⁸⁹ Vissa beslut i denna hantering kan delegeras till länsstyrelserna.⁹⁰ Länsstyrelsen ansvarar för det förebyggande smittskyddet när det gäller djur i länet och samordnar bekämpningen av vissa allvarliga smittsamma sjukdomar. En del är väldigt smittsamma och får stora konsekvenser för djuren och djurhållningen, så kallade epizootier (till exempel blåtunga samt mul- och klövsjuka). Andra sjukdomar smittar mellan djur och människor och kan orsaka allvarliga sjukdomar på människor, så kallade zoonoser (till exempel salmonella, tuberkulos och rabies).

I juli 2011 konstaterades mjältbrand i ett naturreservat/natura 2000-område i Örebro län. Ett intensivt arbete pågick för att begränsa och bekämpa mjältbrandssmittan i området vid Kvismarens naturreservat på Närkeslätten. Ett tjugotal nötkreatur dog och åtgärder vidtogs för att undvika att fler djur skulle bli smittade, bland annat spärrades området av för allmänheten. Inga människor blev smittade. Mjältbrand är en bakteriell infektion som kan smitta från djur till människa via nära kontakt med döda eller döende djur som bär på sjukdomen. Mjältbrand är en anmälningspliktig sjukdom som lyder under epizootilagen.

⁸⁷ MSB:s statistik och analys olyckor och kriser 2009/2010 s.63

⁸⁸ Ibid

⁸⁹ Epizootilagen (1999:657)

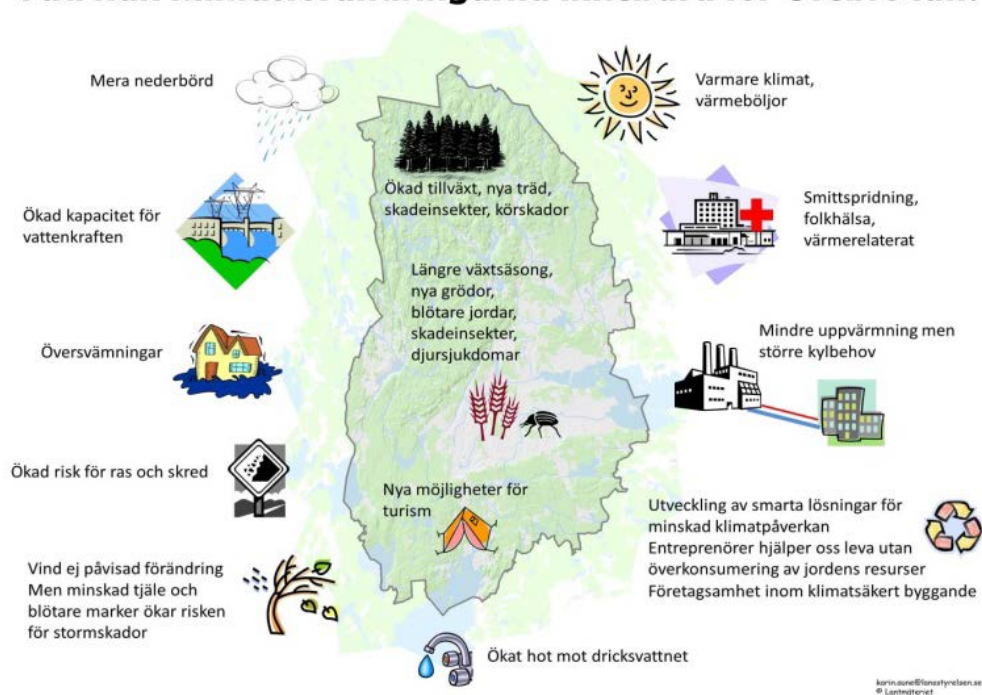
⁹⁰ Ibid

Det innebär att djurägare och veterinärer måste rapportera misstanke om mjältbrand i en besättning.⁹¹

Vid ett epizootiutbrott kan flera enheter ha en roll i Länsstyrelsens krisorganisation. Enheten för Art och vilt bistår med kunskap i form av en analysgrupp och Djurskydd och jordbruksstöd har personal med i krisorganisationens beredskapsplan för epizooti. Det finns även ett epizootikansli som är en funktion i staben. Antalet länsveterinärer och handläggare som behöver arbeta i epizootikansliet beror på epizootiutbrottets omfattning. Länsstyrelsen utför även förebyggande åtgärder för att minska smittspridningen i form av veterinärtillsyn. Länsveterinärerna har även en vägledande roll för djurhållarna.

Klimatförändringar

Vad kan klimatförändringarna innebära för Örebro län?

Bakgrundskarta över Örebro län. Fotograf: Lantmäteriet.

Klimatförändringarna kan komma att förstärka de hot och risker som vi står inför idag då det medför ökad frekvens och risk för extrema väderhändelser och naturolyckor. Klimatförändringarna kan också öka risken för störningar i länets samhällsviktiga verksamheter. För Örebro län förväntas klimatförändringen att leda till ökad nederbörd och vattenflöden med ökad översvänningsrisk och

⁹¹<http://www.jordbruksverket.se/formedier/nyheter/nyheter2011/bekampningavmjaltbrandp agar.5.6920cb9813122f26a5e80001864.html>

ökad risk för ras och skred som konsekvens.⁹² Dricksvattenförsörjningen kommer att försvåras när det blir brunare vatten på grund av varmare klimat och större risk för föroreningar av vattentäkter på grund av översvämningar.⁹³ Perioder med hög temperatur kommer att bli vanligare och leda till en ökad dödlighet för utsatta grupper som sjuka och äldre.⁹⁴ En förskjutning mot norr, av sydliga ekosystem och arter kommer att ske.⁹⁵ Jordbruket och skogsbruket kommer att gynnas genom längre växtsäsong och högre tillväxt, men kan missgynnas om nya skadeinsekter och växtsjukdomar dyker upp.⁹⁶

Nedan visas en matris av de konsekvenser klimatförändringar kan få i länet.

Sektor/område	Risk	Konsekvenser
Människors hälsa	Extrema väderhändelser såsom värmeböljor och översvämningar	Ökad risk för hälsoproblem och ökad risk för dödlighet inom sårbara grupper. Ökad risk för smittspridning, nya sjukdomar och spridningsmönster.
Transporter: vägar	Höga flöden, översvämningar, skyfall Ras, skred och erosion	Ökad risk för översvämningar av vägar och tunnlar och ökad risk för bortspolning av vägar, broar och vägbankar. Ökad risk för skador på vägar och broar.
Transporter: järnvägar	Höga flöden, översvämningar och skyfall Ras, skred och erosion	Ökad risk för översvämningar av tunnlar och skador på elektroniska anläggningar. Ökad risk för skador på järnvägar och broar.
Information och kommunikation: elektroniska kommunikationer	Stormar, skogsbränder, ras och skred Höga flöden	Ökad risk för skador på system med luftledning, master och antenner. Ökad risk för översvämningar av anläggningar och ledningsnät.
Energiförsörjning: elförsörjning/distribution/produktion	Stormar Höga flöden, översvämningar samt ras, skred och erosion	Ökad risk för att elnät raseras. Ökad risk för att elstolpar och nätstationer raseras samt att risken ökar för skador på anläggningar för kraftproduktion. Ökad risk för att enskilda anläggningar

⁹² SMHI 2011, Klimatanalys för Örebro län - Modellering av temperatur, nederbörd och vattenflöden i ett framtida klimat Publ. nr 2011:20

⁹³ Ibid

⁹⁴ Ibid

⁹⁵ SMHI 2011, Klimatanalys för Örebro län - Modellering av temperatur, nederbörd och vattenflöden i ett framtida klimat Publ. nr 2011:20

⁹⁶ Ibid

Sektor/område	Risk	Konsekvenser
	Skyfall	och energiinfrastruktur slås ut.
Dammar	Höga flöden	Ökad risk för dammbrott
Energiförsörjning: fjärrvärme	Höjda grundvattennivåer, översvämningar, markförskjutningar, ras och skred	Ökad risk för skador på fjärrvärmenäten.
Kommunalteknisk försörjning: dricksvattenförsörjning	Högre temperaturer, översvämningar, ras och skred	Risk för sämre kvalitet i råvatten i vattentäkter samt föroreningar av dricksvatten och skador på vattenledningar. Vattenbrist.
Livsmedel: livsmedels- försörjning	Extremväder såsom skyfall, värmeböljor, torka samt vegetationsbränder	Skördeförluster. Bakterietillväxt.

Inträffade händelser i länet 2016

- 16 jan Det brann i lägenheter i Örebro som används bland annat som bostäder för döva- och hörselskadade elever, som utslussningshem och för ensamkommande barn.
- 22 jan Bråk mellan flera personer på asylboendet i Sävsjön.
- 26 jan Hungerstrejk på asylboende i Nyhyttan (50-tal personer).
Nationell polisinsats i Zinkgruvan-området tillsammans med Ekobrottsmyndigheten.
- 27 jan Skottlossning i Markbacken. Polisen har fått tips att det grova våldsbrottet är kopplat till onsdagens mordrättegång i Örebro tingsrätt, där sju personer står åtalade för inblandning i mordet i Vivalla i somras (2015).
- 4 mar På morgonen den 4 mars larmades polis och ambulans till ett asylboende i Storå norr om Lindesberg med anledning av bråk. På plats fanns en svårt skadad man som fördes till sjukhus där han senare avled.
- 6 maj En 300-kilo tung granat hittas i en trädgård i Dalkarsberg i Nora kommun.
- 24 jul Skogsbrand Karthälleö mossen i Nora kommun. Brandområdet var 18 hektar.
- 9 sep Sex kor hittades döda i en hage i Hjälmarsberg, strax utanför Örebro. Misstanken var först att korna drabbats av mjältbrand. Men de hade blivit förgiftade av idegran.
- 16 sep I september uppstod upplopp i bostadsområdet Oxhagen i Örebro. Polisen angrepps med stenkastning och Molotovcocktails.

Inträffade händelser i länet 2017

- 24 mars Kumla kommun drabbas av en IT-attack. Medarbetare råkade ut för identitetskapning via e-post.
- 6 maj En brand utbryter på Rejmes i Örebro. Räddningstjänsten utfärdar VMA och uppmanar boenden i närheten av branden att stanna inomhus, stänga fönster, dörrar och ventilation. Personbilsverkstaden totalförstörs.
- 7 maj En explosion sker på Orica-fabriken i Gyttorp. En person omkommer.
- 2 aug Skogsbrand i Tivedens nationalpark, vid Abborrsjön i Laxå kommun. Brandområdet var drygt tre hektar.
- Vår- sommar Under våren är det vattenbrist på grund av låg vattennivå i vattentäkter och låga grundvattennivåer i södra delen av länet. I Kumla, Hallsberg och Örebro införs bevattningsförbud. Under hösten är det fortfarande vattenbrist och Länsstyrelsen och kommunerna följer utvecklingen.
- 5–29 sep Försvarsmakten genomförde övning Aurora 17. Örebro län berördes främst av transportförflyttningarna mellan övningsområdena i Västsverige och Mälardalen, Stockholm samt Gotland. En temporär helikopterbas upprättades även på Villingsbergs skjutfält i Karlskoga kommun.
- 7 november Strömavbrott med 61 000 hushåll utan ström mellan 13:30-15:00

Risicanalys och riskvärdering

En övergripande riskanalys har genomförts för de inventerade riskerna och hoten och därefter värderats utifrån sannolikhet och konsekvens. Bedömningen är gjord med ett regionalt perspektiv vilket innebär att riskerna och händelserna bedöms utifrån sina regionala konsekvenser. Sannolikheten är ett mått på hur troligt det är att en viss oönskad händelse inträffar och konsekvensen är den skada som kan uppstå till följd av den oönskade händelsen. Både sannolikheten och konsekvenserna är bedömda på en femgradig skala enligt nedan.

Sannolikhet

Mycket hög sannolikhet (1 gång per år)

Hög sannolikhet (1 gång per 10 år)

Medelhög sannolikhet (1 gång per 50 år)

Låg sannolikhet (1 gång per 100 år)

Mycket låg sannolikhet (1 gång per 1 000 år)

Konsekvens

Utgångspunkter för konsekvensbedömningen är

befolkningens liv och hälsa

samhällets funktionalitet

grundläggande värden som rättssäkerhet och demokrati

skador på egendom och miljö.

Konsekvens människa/befolkningens liv och hälsa

Katastrofala: 25–29 döda och/eller 25–99 drabbade

Mycket allvarliga: 10 döda och/eller 25 drabbade

Allvarliga: 5 döda och/eller 15 drabbade

Betydande: 1 döda och/eller 10 drabbade

Begränsade: 0 döda och/eller 5 drabbade

Konsekvens samhällets funktionalitet

Viktig samhällsfunktion är ett samlingsbegrepp för de verksamheter som upprätthåller en viss funktionalitet. Varje sådan funktion ingår i en eller flera samhällssektorer och upprätthålls av en eller flera samhällsviktiga verksamheter.

Konsekvens politiska/sociala/grundläggande värden som rättssäkerhet och demokrati

Katastrofala: anarki, statskupp, kommunkupp, terroraktioner.

Mycket allvarliga: civil olydnad, upplopp, grov vandalism, sabotage, organiserad brottslighet.

Allvarliga: gängkriminalitet, hatbrott, aktioner och konflikter med personskador, konkreta hot mot demokratin.

Betydande: kränkande skrivelser i media, störande av politiska sammanträden.

Begränsade: förtal, missnöjesyttringar i medier.

Politiska: kommun/landsting varumärke, förtroende.

Sociala: psykosociala, social oro.

Konsekvens ekonomi/miljö/skador på egendom och miljö

Miljö: fysisk miljö ekonomi: ekonomi i stort

Katastrof >50 000 000 SEK

Mycket allvarliga 10–50 miljoner SEK

Allvarliga 1 – 10 miljoner SEK

Betydande 100 000 – 1 000 000 SEK

Begränsade <100 000 SEK

Risken analysen besvarar frågorna: Vad kan hända? Hur troligt är det att det händer? Vilka skulle konsekvenserna bli av händelsen? Den övergripande riskidentifieringen för länet samt bedömningen av sannolikhet och konsekvens bygger på kommuner och Region Örebro läns risk- och sårbarhetsanalyser, kunskap från experter inom Länsstyrelsen och externa aktörer i länet men även utifrån inträffade händelser. När det gäller bedömningen av sannolikheten har en kvantitativ beskrivning med hjälp av rankingskala och intervaller använts.⁹⁷ Att använda kvantitativa uppskattningar ger andra aktörer möjligheter att relatera bedömningarna till sin egen analys.⁹⁸ Den här typen av skala ger också en möjlighet att på ett grovt sätt använda informationen som planeringsunderlag.⁹⁹ En kvalitativ beskrivning med hjälp av rankingskala har

⁹⁷ MSB 2011, Vägledning för Risk- och sårbarhetsanalyser s.46

⁹⁸ Ibid

⁹⁹ Ibid

använts för att beskriva konsekvenserna.¹⁰⁰ Skalan ger möjlighet att visa hur rangordningen mellan riskerna har gått till, utifrån de konsekvenser som riskerna kan resultera i.¹⁰¹

Osäkerhetsbedömning

När det gäller värderingen utifrån sannolikhet och konsekvens finns det en osäkerhetsbedömning. Riskvärderingen kan endast ses som ett grovt sätt att värdera riskerna för att ge en överblick av samtliga identifierade risker i länet. Osäkerheten återspeglar tillförlitligheten i det underlag som använts vid värderingen av riskerna. För varje risk har osäkerheten bedömts enligt en skala med tre nivåer.

(MSB:s förklaring, motivering till bedömningen)

- Hög (H): Det finns ytterst lite statistik, data och erfarenhet att stödja sig på i frågan och möjligheten för fel är överhängande. Alternativt att experter är oeniga.
- Medel (M): Det finns tillgång till viss statistik och data. Experter anser att bedömningen som är gjord är den rimligaste, men det finns ett klart utrymme för att den skulle vara felaktig.
- Låg (L): Stor erfarenhet, god tillgång på statistik och datakällor talar för bedömningen. Det finns ändå möjlighet att bedömningen är felaktig, men det är inte troligt. Experter är eniga om att bedömningen är korrekt.

¹⁰⁰ Ibid s.48

¹⁰¹ Ibid s.49

Riskmatris

Osäkerhetsbedömning

Mycket hög sannolikhet (1 gång/år)		5	1, 8	10	-
Hög sannolikhet (1 gång/10 år)		13, 28	2, 3, 6, 26	16, 19, 20, 27	-
Medelhög sannolikhet (1 gång/50 år)		7	4, 11, 21, 23, 25	9, 12, 24	-
Låg sannolikhet (1 gång/100 år)			17	18, 22, 14	15
Mycket låg sannolikhet (1 gång/1 000 år)					
	Begränsade	Betydande	Allvarliga	Mycket allvarliga	Katastrofala

L= Låg M=Medel H= Hög

1. Värmebölja (L)	objekt) (L)	21. Störningar i värmeförsörjningen (L)
2. Storm (L)	14. Dammbrott (M)	22. Störningar i drivmedelsförsörjning (L)
3. Snöoväder (L)	15. Kärnteknisk olycka (M)	23. Störningar i transporter (M)
4. Översvämningar (M)	16. Störningar i dricksvattenförsörjning och avloppssystem (L)	24. Terrorism & våldsbejakande extremism (M)
5. Skyfall (M)	17. Störningar i livsmedelsförsörjningen (H)	25. Vansinnesdåd & pågående dödligt våld (M)
6. Vattenbrist (L)	18. Störningar i finansiella system (H)	26. Social oro (M)
7. Ras och skred (L)	19. Störningar i elförsörjningen (L)	27. Pandemi/epidemi (L)
8. Skogsbrand (L)	20. Störningar i elektroniska kommunikationer (L)	28. Epizooti och zoonos (L)
9. Anläggningar med hantering av farliga ämnen (M)		
10. Farligt gods (L)		
11. Allvarlig händelse i publikt område (M)		
12. Stor trafikolycka (tåg/väg/flyg/båt) (M)		
13. Brand i särskilda		

Bedömning av Länsstyrelsens generella krisberedskap

Länsstyrelsen redovisar här en sammanfattning av myndighetens generella krisberedskap enligt indikatorer som framgår av bilaga till MSBFS 2016:7. Svaren på indikatorerna finns i sin helhet i bilaga 1.

Ledning

Riskhantering, Planering

- Risk- och sårbarhetsanalysen är framtagen tillsammans med aktörerna i länet såväl privata som offentliga och ligger till grund för djupare analyser, vad vi ska öva och utbilda.
- Det finns övade larmrutiner.
- Det finns en utbildad och övad tjänsteman i beredskap som har beredskap dygnet runt alla dagar på året.
- Det finns en omvärldsbevakning som kan varna för allvarliga kriser. Det finns rutiner och tekniskt stöd för att snabbt sprida information till den egna organisationen och andra aktörer.
- Länsstyrelsen har en krishanteringsplan.

Samverkan

- Riktlinjerna i Gemensamma grunder för samverkan och ledning utgör grunden för samverkan i länet.
- Länsstyrelsen arrangerar flera gånger per år samverkansforum i länet i form av utbildningar, övningar och kunskapshöjande åtgärder. Flera aktiviteter arrangeras tillsammans med andra aktörer.
- Länsstyrelsen har tagit fram en rutin för länet, hur deltagande i samverkanskonferenser ska ske.
- Lokaler och tekniska stödsystem finns för samverkan vid en kris.

Kommunikation

- Enheten Kommunikation och krisberedskap arbetar tillsammans i stor utsträckning inom krisberedskapsområdet. WIS och Rakel används kontinuerligt. I länet finns också ett kriskommunikatörnätverk som Länsstyrelsen ansvarar för, med representanter från alla kommuner, polis, räddningstjänsterna och Region Örebro län. Kriskommunikatörnätverket är aktiva på sociala medier och publicerar aktuell information på webbsidor.
- Det finns alternativa trafikvägar. IT-driften sköts av Lst IT i Västra Götaland. Länsstyrelsen är ansluten till Rakel och Försvarets telenät (FTN).

Kompetens

Utbildning, Övning

- Utbildningar och kompetenshöjande åtgärder sker årligen för personal inom krishanteringsorganisationen. Varje månad träffas TiB för utbildning och erfarenhetsutbyte.
- Flera samverkansövningar har genomförts i länet.
- Erfarenhetsträffar genomförs efter inträffade händelser i länet.
- Beroendet av nyckelpersoner och uthålligheten i de personella resurserna kan vara avgörande för hur en samhällsstörning eller kris kan hanteras.

Resurser

- Lokaler finns till krishanteringsorganisationen och Länsstyrelsen har reservkraft för hela länsområdet och som testas och körs regelbundet.
- Det finns materiella resurser för krishantering beroende på vad som inträffar och som kan tas i bruk och som har en uthållighet om minst en vecka.
- Det finns en förmåga att omfördela interna materiella resurser samt en förmåga att ta emot externa materiella förstärkningsresurser. Detta är dock inte övat eller har testats i skarpt läge.

Beskrivning av identifierade sårbarheter och brister i krisberedskap inom Länsstyrelsen och dess geografiska område

Värmebölja

Värmeböljor inträffar oftast under semestertider och bristen på personal kan påverka länets förmåga. Arbete kvarstår att ta reda på var de sårbara grupperna finns i kommunerna geografiskt och hur vi kan förbereda oss på bästa sätt.

Skogsbrand

Den 31 juli 2014 utbröt en omfattande skogsbrand i Västmanland som skulle bli den största skogsbranden i Sverige under modern tid. Branden blev en riksangelägenhet och Länsstyrelsen i Västmanlands län tog efter några dagar över samordning och ledning av räddningsinsatsen. En större skogsbrand skulle påverka länets förmåga i form av att det kan bli brist på både personella och materiella resurser. Tidig samverkan för informationsdelning och lägesbild, prioritering och inriktning av resurserna på bästa sätt kvarstår fortfarande.

Farligt gods

Örebro län ligger väldigt högt i statistiken med transporter med farligt gods på länets vägar och järnväg enligt den senaste statistiken som genomfördes av Räddningsverket 2006. Olyckor händer och det finns ett behov av att planera evakuering och utrymning, genomföra övningar samt sprida och öka kunskapen inom CBRNE-området. Händelser med farliga ämnen är alltid allvarliga och kan kräva stora sjukvårds- och räddningsinsatser. Det finns också risker som kan vara farligt för miljön. I och med att Örebro län är ett transportlän sker det ofta att lastbilar hamnar i diket. En vanlig bränsletank med dieselolja som brister vid en vägavkörning kan ställa till stor skada för miljön. Många vägar går genom eller i närheten av känsliga vattentäkter i länet. Det finns behov av att fortsätta utveckla samverkan vid avsiktliga och oavsiktliga händelser med CBRNE-händelser samt utveckla samverkan kring åtgärder som syftar till att förbättra förmågan att begränsa konsekvenserna av sådana händelser.

Kärnteknisk olycka

I Sverige finns flera kärnkraftsanläggningar och om en olycka skulle inträffa vid ett kärnkraftverk som innebär utsläpp av radioaktiva ämnen eller hot om sådant utsläpp så är det statlig räddningstjänst. Länsstyrelsen är därför den instans som samordnar. En kärnteknisk olycka skulle ställa stora krav på förmågan i länet och kunskaperna och erfarenheterna är begränsade.

Finansiella system

Kunskapen om hur de finansiella systemen fungerar är liten och därför är det svårt att bedöma förmågan att hantera störningar.

Elförsörjning

Sverige är oerhört elberoende och störningar i elförsörjningen skulle påverka förmågan beroende på hur mycket el som finns att tillgå och andra krisberedskapsaktörers tillgång till el i länet. Många kommuner har inte tillräckligt med fast reservkraft eller möjligheter att koppla in mobil reservkraft vilket får allvarliga konsekvenser vid störningar i elförsörjningen. Många kommuner har dock installerat reservkraft i sina kommunhus för ledning samt till vissa samhällsviktiga verksamheter. Flera har även tillgång till mobila reservkraftaggregat som kan kopplas in vid behov, men alla är inte testade. Behovet av stationära och mobila reservverk till samhällsviktig verksamhet finns inte kartlagt i länet. Det finns inte heller någon plan för hur anskaffning och fördelning av mobila reservverk till samhällsviktig verksamhet vid omfattande elavbrott ska gå till samt vilken kapacitet kommunen har att serva och underhålla de reservverk som kan komma att användas vid omfattande elavbrott.

Elektroniska kommunikationer

Länet har vid flera tillfällen råkat ut för olika slags störningar i de elektroniska kommunikationerna och förmågan påverkas givetvis om det inte går att kommunicera och sammanställa lägesrapporter vid en kris. Behov kvarstår fortfarande att arbeta med elektronisk kommunikation i samband med RSA-arbetet, öva, utbilda och genomföra erfarenhetsutbyten. Gemensamma konsekvens- och sårbarhetsanalyser behöver tas fram i länet. Det är viktigt att gemensamt titta på alternativa kommunikationsvägar för samverkan och alternativa sätt att informera/kommunicera med allmänhet och media samt öka medvetenheten om varandras kritiska beroenden.

Värmeförsörjning

Förmågan att hantera en störning i värmeförsörjningen påverkas av det faktum att knappt några kommuner har förberedda värmestugor. Det är inte många kommuner i länet som har planerat inför en krisförsörjning av värme genom att upprätta riskanalyser, beredskaps- och åtgärdsplaner samt planer för bränsleförsörjning till aggregaten.

Drivmedelsförsörjning

En störning i drivmedelsförsörjningen skulle påverka länets förmåga mycket då samhällsviktiga verksamheter i länet drabbas lika hårt som privatpersoner. Drivmedelsförsörjningen av reservverken är inte planerad eller säkerställd vid ett omfattande elavbrott eller en störning där drivmedel uteblir.

Transporter

Att beroendet av transporter är stort vet vi, men hur vår förmåga skulle påverkas vid störningar är inte kartlagd. Dock har arbetet med beroendeanalyser påbörjats.

Sociala risker och social oro

Ökat utanförskap och segregering i samhället är exempel på sociala risker som har sitt ursprung i bristande sociala och socioekonomiska förhållanden. Även ökad främlingsfientlighet och minskad social sammanhållning är risker som kan leda till social oro och få allvarliga konsekvenser. Länet måste bli bättre på att identifiera och hantera social oro och sociala risker inom ramen för arbetet med risk- och sårbarhetsanalyser.

Epizooti

Hur samverkan ska ske när Jordbruksverket har det övergripande ansvaret för att bekämpa smittsamma djursjukdomar och där vissa beslut i denna hantering kan delegeras till länsstyrelserna är inte helt lätt och tydligt. Det finns mycket att arbeta vidare med och dra lärdom från både pandemin och **epizooti**utbrottet. Erfarenheterna från mjältbranden i länet 2011 är att när en epizooti eller zoonos drabbar ett område så påverkar det samhällets krisberedskap på bredden. Det finns ett behov av att utveckla samordning och samverkan med centrala myndigheter och djurnäringen. En epizooti eller zoonos är komplex och mer kunskap behövs för att förstå hur samhället drabbas så att förmågan att hantera dessa händelser och insatser genomförs på ett effektivt sätt.

Flyktingsituationen

Under hösten 2015 kom ett stort antal asylsökande och andra skyddsbehövande till Sverige vilket skapade utmaningar i samhället på såväl nationell som regional och lokal nivå. Händelsens komplexitet samt att hanteringen kom att involvera personer som normalt inte arbetar med krisberedskapsfrågor genererade en rad utmaningar. Länsstyrelsen och länets krisberedskapsaktörer hade inte operativt arbetat med migration som händelse tidigare.

Flertalet av länets kommuner hade en krisorganisation aktiverad. Hanteringen kom att involvera personer och myndigheter som normalt inte arbetar med krisberedskapsfrågor utan t.ex. migration, integration och samhällsbyggnad/plan. En utmaning under flyktingsituationen var bristen på lämpliga strukturer för stabsarbete. En stor utmaning var också delningen av all information. Länsstyrelsen bestämde tidigt att WIS var systemet som skulle användas för att sprida och dela information. E-postlistor gick inte att hantera med så många personer som var berörda och skulle delta i olika samverkansmöten. En effekt från just flyktingsituationen var att alla aktörer i länet använde WIS. Länsstyrelsen genomförde regelbundna samverkansmöten och lägesbilder togs fram i länet. När det gällde lägesbilder var det flera aktörer

som hade låg förkunskap och liten eller ingen erfarenhet av att ta fram lägesbilder och förstå betydelsen av information som kunde vara viktig för andra aktörer.

Granaten i Dalkarlsberg

Den 6 maj 2016 fick polisen vetskap om en stor granat på en privatpersons fastighet i Dalkarlsberg utanför Nora. Polismyndigheten och Försvarmakten har försökt ta reda på var granaten kommer ifrån, men inte lyckats. Ett arbete med att planera en insats för att oskadliggöra granaten påbörjades. Arbetet fick under juni månad tillfälligt avbrytas på grund av det komplicerade rättsläget. En betongkassun placerades över granaten och bedömdes då som helt ofarlig. Under hösten återupptogs planeringen. Genom samverkan och med juristers hjälp gjordes bedömningen att insatsen kunde genomföras i början av november. Samverkan mellan Polismyndigheten, Försvarmakten, Nerikes Brandkår, Nora kommun och Länsstyrelsen Örebro län har varit en stor del i arbetet med att oskadliggöra granaten.

På grund av det komplicerade rättsläget under hanteringen av granaten skickade Länsstyrelsen, i maj 2017, en skrivelse till regeringen. Syftet med skrivelsen var att belysa behovet av en komplettering inom aktuellt lagrum då det finns brister och otydlighet i hur man ska hantera explosiva varor på andra områden än Försvarmaktens mark. Polisen har även gjort en utredning där de presenterade att det inte finns regelverk som tydligt pekar ut vilken myndighet som ansvarar för förberedelser och nödvändiga skyddsåtgärder i syfte att oskadliggöra upphittade granater och ammunition.

Enligt den kommunala räddningstjänsten kunde LSO endast tillämpas under insatsdagen eftersom det inte var behov av ett snabbt ingripande. Vilket betyder att inget av förberedelserna tiden innan oskadliggörandet kunde genomföras med stöd av LSO. Polisen bedömde att det inte fanns någon brottsmisstanke i händelsen och kunde därför inte tillämpa polislagen när det kom till avspärningarna eller skyddsåtgärder. Länsstyrelsen beslutade efter hemställan från polisen med stöd av ordningslagen om förbud att vistas i riskområdet runt granaten.

Varken lagen eller förordningen om brandfarliga och explosiva varor anger vem eller vilken myndighet som har ansvaret eller befogenheten att vidta de skyddsåtgärder som behövs för att förebygga skador innan ett oskadliggörande av oexploderad ammunition.

Försvarmakten rekommenderade skyddsåtgärder till de boende inom riskzonen men det står inte angivet i lag vem som har ansvar för att de genomförs. Försäkringsbolagen var dock tydliga med att de inte kan ge kompensation för skador som kunde ha undvikits med hjälp av försvarmaktens rekommendationer.

Övning Linus

Utifrån erfarenheterna från övning Linus finns ett behov av att fortsätta arbeta med att införliva kommunikativa lägesbilden i den samlade regionala lägesbilden. Rutiner och arbetssätt behöver utvecklas och göras kända till aktörer.

Övertagande av kommunal räddningstjänst

Länet har inte övat övertagande av kommunal räddningstjänst och därför vi öva och hitta former för detta.

Genomförda, pågående och planerade åtgärder sedan föregående rapportering

Utbildning och övning, analys och planering

2015

16–17 november stabsmetodik för Länsstyrelsens krishanteringsorganisation.

19 november genomfördes samverkansövningen Tekla med fokus på stabsmetodik och ledning. Syftet var att öva samverkan med ett CBRNE-scenario och är en del i det utvecklings- och kvalitetssäkringsarbete som sker inom CBRNE-nätverket.

19 november bjöd Länsstyrelsen in till ett seminarium som handlade om hur vi kan ta hänsyn till det förändrade klimatet i samhällsplaneringen.

8 december skedde en avslutningskonferens om projektet ”sociala risker i Örebro län 2013–2015”.

14–15 december arrangerades en länskonferens där länets arbetsgrupper fick delge vad de gjort under året.

Under hösten 2015 utbildades all personal på Länsstyrelsen i informationssäkerhet.

2016

Ett samverkansseminarium kring suicidlarm hölls den 17 februari.

Under frukostmötet den 22 januari berättade Sveriges Radio om VMA och myndighetsmeddelanden och hur Sveriges Radio P4 Örebro's Trafik- och Serviceredaktion kan hjälpa att informera allmänheten vid störningar som drabbar samhällsfunktioner. SOS Alarm berättade om VMA-uppdraget och hur arbetet går med VMA via telefon.

Militärregion Väst besökte Länsstyrelsen 24 februari.

1 mars genomfördes en workshop om utrymning och evakuering tillsammans med Länsstyrelsen i Uppsala.

3 mars diskuterades flyktingsituationen utifrån ett risk- och sårbarhetsperspektiv och gemensamma sannolikhets- och konsekvensbedömningar gjordes.

Under frukostmötet 4 mars berättade SOS Alarm om tjänsten SOS inkallning som är ett verktyg som används för inkallning till regionala samverkansmöten i Örebro län. Nulägesbeskrivning från deltagarna om flyktingsituationen och arbetet i stort togs även upp.

10 mars berättade MSB om hotet från påverkanskampanjer och den verksamhet som bedrivs inom ramen för ett psykologiskt försvar samt diskuterade samverkansbehov och hotbilder.

15–16 mars stabsmetodik för Länsstyrelsens krishanteringsorganisation.

Finns det nya smittor i Sverige? Länets smittskyddsläkare berättade om hur det ser ut i Sverige och länet den 22 april.

11 maj genomfördes den årliga träffen för att presentera och diskutera risk- och sårbarhetsanalyser i länet.

25 maj träffades representanter från länet med syftet att utbyta erfarenheter och diskutera hur vi kan utveckla inriktning och samordning i vardagen och vid en samhällsstörning. MSB höll sin nationella samverkanskonferens under mötet och vi fick ta del av arbetssätt och fick tips om hur vi själva kan utveckla samverkanskonferenser i länet eller kommunen.

31 maj genomförde Länsstyrelsen ett dialogmöte om flyktingsituationen på kort och lång sikt.

I arbetet med risk- och sårbarhetsanalyser i länet har Länsstyrelsen i Örebro län drivit ett projekt, tillsammans med Basalt AB (tidigare Actea Consulting AB) inom kontinuitetshantering för att stärka robustheten i samhällsviktiga verksamheters leveransförmåga. 2 juni bjöd Länsstyrelsen in till en träff för att berätta om resultatet och inspirera till fortsatt arbete.

1 september samlades kommunernas och Region Örebro läns beredskapssamordnare för att utveckla det länsgemensamma stödet för RSA.

27 september genomförde Länsstyrelsen en workshop om beroendeanalyser med stöd från samverkansområde transporter.

5 oktober genomfördes en regional kriskommunikationsövning. Utgångspunkten var att pröva och utvärdera en länsgemensam process för kriskommunikationssamverkan. Övningen genomfördes i form av en simuleringsövning med motspel.

Under flyktingsituationen togs lägesbilder fram under flera veckors tid och Länsstyrelsen såg ett behov av utveckling och utbildning. För att vi ska lära oss mer om detta kommer MSB att utbilda länet i lägesbilder 29 november. Ambitionen är att deltagarna ska öka sin kunskap kring att ta fram lägesbilder samt hur lägesbilder kan användas i samband med samhällsstörningar.

Kvartalsvisa funktionsövningar genomförs för att testa exempelvis Rakel, WIS, Lync och videokonferens.

Under hela hösten 2015 och 2016 genomfördes frukostmöten med syftet att deltagarna ska få träffas, ta del av aktuell information och diskutera.

En diskussionsövning planeras med berörda aktörer runt Hjälmarens.

En utbildning med fokus på samordning och inriktning kommer att genomföras för TiB och motsvarande våren 2017.

Regional samverkanskurs

Länsstyrelsen genomför tillsammans med representanter från kommun, Region Örebro län, polis och räddningstjänsterna en regional samverkanskurs årligen. Syftet är att kursdeltagarna ska få ökad kunskap om andra aktörers roll, mandat och uppdrag samt ökad förståelse för samverkan. Kursen är fyra dagar som varvas med föredrag och scenariodiskussioner.

Kommunal samverkanskurs 2013–2015

Kommunerna erbjöds en utbildning i fyra steg. Steg 1 var inriktad på lagstiftning, vilka lagar som styr krisberedskapen. Steg 2 hade inriktning på praktisk krisledning, steg 3 kriskommunikation och steg 4 samverkan. De kommuner som deltog i kursen ökade sin förståelse för samverkan och ledning samt kommunens förutsättningar och vilka utmaningar som finns. Förståelse för behovet av samverkan har ökat.

Projekt sociala risker 2013–2015

Länsstyrelsen drev ett 3-årigt projekt med målet att utveckla länets risk- och sårbarhetsanalyser så att de även innefattade sociala risker. Projektet inleddes med en kunskapsuppbyggnad inom området sociala risker. Därefter genomfördes en kartläggning av sociala risker i Örebro län och avslutningsvis togs en arbetsmetod fram. Målet var att den regionala risk- och sårbarhetsanalysen samt att pilotkommunerna Örebro, Kumla och Lekebergs kommuners risk- och sårbarhetsanalyser skulle innehålla sociala risker år 2015, vilket de gjorde. På grund av den riktade insatsen har främst pilotkommunerna men också övriga kommuner i länet byggt upp en större kunskap om sociala risker. Det har i sin tur ökat förmågan att förebygga och hantera risker av social karaktär.

Projekt krissamverkan i Örebro län 2014–2016

Kriskommunikationsnätverkets gemensamma projekt med att utarbeta en gemensam process för samverkan har gått in i slutfasen. Ett nytt förslag på

gemensamt underlag för inriktning och rutiner har tagits fram, bland annat innehållande minneskort som stöd i varnings- och responsfasen, dagordning för samverkansmöten och mall för kommunikativ lägesbild. Under det gångna året har vi redan sett positiva effekter av de nya rutinerna i samband med hanteringen av flyktingsituationen. Bland annat har vi uppnått effektivare former för samverkansmöten. Händelsen väckte också idén om att komplettera rutinerna med en mall för kommunikativ lägesbild, som ytterligare stöd och som viktig del och inspel till länets samlade lägesbild.

Klimatanpassning

Inom klimatanpassningen har Länsstyrelsen under 2016 med utgångspunkt i handlingsplanen fokuserat på vilka insatser som görs inom klimatanpassningsområdet och vilken effekt detta får för länets anpassning till ett förändrat klimat och hur det fortsatta arbetet ska bedrivas framåt. Länsstyrelsen har fortsatt dialogen och möten med länets kommuner angående klimatanpassningsarbetet och hur Länsstyrelsen kan vara behjälplig i det fortsatta arbetet. Länsstyrelsen har även arbetat med informationsspridning inom området och är på väg att ta fram fler planeringsunderlag åt kommunerna. För att följa upp kommunernas klimatanpassningsarbete planeras ett möte i november i år.

Projekt kontinuitetshantering

Länsstyrelsen i Örebro län drev ett projekt där vi påbörjade arbetet med kontinuitetshantering som en integrerad del i risk- och sårbarhetsanalysarbetet under 2015–2016. Utbildning genomfördes för kommunernas och regionens beredskapssamordnare men också för privata aktörer. Degerfors kommun och Örebro kommun deltog som pilotkommuner för att genomföra kontinuitetsplaner i några utvalda samhällsviktiga verksamheter. I Degerfors kommun genomfördes kontinuitetshantering på socialförvaltningen med stöd av IT-funktionen. Örebro kommun valde att genomföra kontinuitetshantering på Vattenverket, Ledningsnät och Avloppsverket. Ett avslutningsseminarium hölls den 2 juni där MSB deltog och berättade om deras strategi och handlingsplan för samhällsviktiga verksamheter, pilotkommunerna delade med sig av sitt resultat och en fortsättning på projektet diskuterades. En vägledning om kontinuitetshantering för samhällsviktiga verksamheter har också tagits fram. Projektet har bidragit till en fördjupad kunskap om kontinuitetshantering och hur det kan genomföras på egen verksamhet.

Civilt försvar

Länsstyrelsen påbörjade arbetet med civilt försvar i januari 2016 och det är därför svårt att se effekter på genomförda insatser. Länsstyrelsen i Örebro län verkar för att få effekter inom de fem områden som pekades ut i planeringsanvisningarna och de tre målen för det civila försvaret. Länsstyrelsen är enligt länsstyrelseinstruktionen högsta civila totalförsvarsmyndighet i länet och ska under höjd beredskap se till att största möjliga försvarseffekt uppnås i det geografiska området.

Den återupptagna planeringen för totalförsvaret tar sin utgångspunkt i pågående arbete inom krisberedskapen för att öka motståndskraften hos civila aktörer vid ett väpnat angrepp. Planeringen syftar till att ge samhället en grundläggande förmåga att kunna stödja Försvarsmakten och deras operativa förmåga vid höjd beredskap och ytterst vid krig.

Som ett steg till att öka medvetenheten om det försämrade säkerhetsläget i Europa har ett seminarium om psykologiskt försvar genomförts både för Länsstyrelsen och nätverket krissamverkan i Örebro län. Övriga projekt som Länsstyrelsen i Örebro län har påbörjat och i vissa fall även slutfört under 2016 har omfattat kontinuitetshandling, samhällsviktiga verksamheters beroende av transporter, planering av storskalig utrymning och evakuering samt prioritering av förstärkningsresurser. Denna kunskapsutveckling stärker samhällsviktiga verksamheters systematiska säkerhetsarbete, robusthet och resiliens. Det medför också ökade möjligheter till hantering av samhällsstörningar under höjd beredskap. Länsstyrelsen vill verka för att även privata företag och enskilda näringsidkare som bedriver verksamhet som är av betydelse för rikets säkerhet ska kunna delta i detta arbete. Länsstyrelsen ser att det finns ett behov av att utveckla dialogen med alla samhällsviktiga aktörer i länet och vi har nått en bit med genomförda projekt men stegen behöver förlängas och frekvensen ökas.

Utöver detta bedriver Länsstyrelsen i Örebro län ett flertal interna arbeten för kunskapsspridning och förståelse för Länsstyrelsens ansvar och uppdrag inför och vid höjd beredskap. Det innebär även att utarbeta säkra sätt att inhämta och diskutera underlag från samhällsviktiga aktörer inom länet och vår geografiska närhet.

Störst fokus inom den regionala samverkan inom Militärregion Väst är det civila samhällets stöd till Försvarsmakten och då främst i samband med militärt värdlandsstöd, Host nation support. Länsstyrelsen deltar även vid vissa av Försvarsmaktens övningar och planeringen inför dessa för att öka förståelsen och möjligheterna till att det civila samhället kan stödja Försvarsmakten. Den civil-militära samverkan på lokal nivå kommer, enligt Militärregion Väst att ske mellan hemvärnsförbanden och kommunerna.

Projekt SOTP beroendeanalys av transporter

Inom länet pågår en ständig utveckling av beredskapen för att kunna hantera samhällsstörningar. Samhället är idag ihopkopplat på en mängd sätt där vi känner till vissa beroenden, andra inte och en del beroende delar vi med varandra. Att beroendet av transporter är stort vet vi, men hur vår förmåga skulle påverkas vid störningar är inte kartlagd. Samverkansområdet Transporter har utvecklat en generisk metod för att sätta fokus på de beroenden som vi har i vårt län inom ett antal samhällsviktiga verksamheter. Metoden kan utformats för tillämpning på regional och lokal nivå och kan anpassas för annat än transporter. Beroendeanalyserna underlättar arbetet med risk- och kontinuitetshandling. E.ON, Region Örebro län, Örebro kommun och Askersunds kommun deltar i projektet under hösten i form av två workshoppar.

Utveckling av det länsgemensamma stödet för RSA

Under 2014–2015 pågick ett arbete för att utveckla och likrikta presentation och sammanställning av länets risk- och sårbarhetsanalyser. Effekten av det länsgemensamma stödet syns framför allt när Länsstyrelsen tar fram den regionala risk- och sårbarhetsanalysen. Jämförbarheten har ökat markant och det finns nu en gemensam grund för arbetet med kartläggning av risker.

Dammar

Länsstyrelsen har påbörjat arbetet med att utreda och besluta om vilka dammar som ska klassas som farlig verksamhet enligt 2 kap. 4 § Lagen (2003:778) om skydd mot olyckor (LSO). Länsstyrelsen sammankallade till ett uppstartsmöte med aktörer som är inblandade i arbetet med att klassa dammar som farlig verksamhet enligt LSO. Mötet fick ställas in på grund av för dåligt deltagande. Länsstyrelsen har nu tagit nya tag. Under hösten kommer personal från krisberedskapsfunktionen och Enheten för Vatten och Naturmiljö på Länsstyrelsen tillsammans med personal från Bergslagens räddningstjänst att besöka dammar för att få ett underlag till att klassificera dammarna. Målet är att utreda vilka dammar som ska klassas som farlig verksamhet enligt LSO. Arbetet kommer att pågå kontinuerligt.

Storskalig utrymning/evakuering

En arbetsgrupp har bildats med representanter från räddningstjänsten, polisen, Försvarsmakten, Region Örebro län, kommuner, civilförsvarsförbundet och Länsstyrelsen. Gruppen håller på att arbeta fram en vägledning för hur en storskalig utrymning ska genomföras i Örebro län. Ett utkast väntas vara klart till början av 2017 och ska under våren övas för att se att vägledningen fungerar som det är tänkt. En storskalig utrymning ställer höga krav på samverkan och det blir därför väldigt viktigt att arbeta proaktivt där så mycket som möjlig är förberett om en storskalig utrymning skulle behöva praktiseras.

Samordning Suicidlarm

Arbetet med samordningen av larm om pågående suicidlarm pågår för fullt. En arbetsgrupp har bildats som träffas kontinuerligt. Målet med arbetet är att få igång en organisation kring samordning på dessa larm så att någon snabbt kan komma fram till den drabbade och avbryta suicidförsöket. Alla inblandade aktörer är eniga om att det är så vi ska arbeta i Örebro län. Jönköpings län och Stockholms län arbetar redan efter den modellen. Arbetsgruppen har påbörjat ett arbete med att ta fram en vägledning om hur samverkan vid suicidlarm ska gå till.

Störningar i dricksvattenförsörjningen

Länsstyrelsen i Örebro län samordnar ett större dricksvattenprojekt ”Vätternvattenprojektet” för att finna en långsiktigt hållbar lösning för vattenförsörjningen för sex av länets kommuner. Syftet med projektet är att undersöka möjligheten att försörja kommunerna med vatten från Vättern. En förstudie är klar och fördjupade studier har också gjorts. Underlag tas nu fram

för att kommunerna ska kunna fatta beslut om att bilda ett gemensamt bolag för att driva frågan, och för en tillståndsansökan.

Utredning om skyfall

Länsstyrelsen i Örebro län har genomfört en utredning av regnoväddret i september 2015 som ledde till översvämningar i bl.a. Hallsberg. Utredningen skedde på uppdrag av MSB enligt förordningen om översvämningsrisker. I uppdraget ingick att sammanställa konsekvenserna av översvämningen för att se vilka skador som uppstått och hur samhällets olika aktörer hanterade situationen. Syftet var att hitta lösningar för att minska riskerna för liknande händelser i framtiden. I rapporten, som fokuserar på Hallsbergs tätort, framgår att aktörerna hanterat situationen förhållandevis väl. En av de viktigaste åtgärderna är framtagandet av skyfallskarteringar för Hallsberg och Kumla och en översvämningskartering av Täljeåns avrinningsområde. Karteringsarbetet startades under senare delen av hösten 2015 och syftet är att hitta problemområden och att få ett bättre underlag i framtagandet av möjliga åtgärder.

Privat och offentlig samverkan

Länsstyrelsen bjuder kontinuerligt in privata aktörer att delta vid olika utbildningar, konferenser och workshops. Länsstyrelsen ser framförallt att telekombolagen ökar sitt samarbete med offentliga aktörer i länet. Beroendeförhållanden inom telekomsektorn är mycket komplext och insynen är starkt begränsad. För att stärka krisberedskapsförmågan i länet krävs gemensamma åtgärder och god samverkan mellan privata- och offentliga aktörer. Genom att bjuda in privata aktörer till våra träffar har det ökat förståelsen för varandra och vikten av att samverka inför, under och efter händelser.

Ledningsplatsen

Länsstyrelsen har under året använt ledningsplatsen vid olika samhällsstörningar när det finns behov av samverkansmöten med aktörer i länet.

En arbetsgrupp i länet ser över tekniska ledningsstödet som finns hos på ledningsplatser i länet. Det finns ett stort behov att hitta ett system som kan användas vid samhällsstörningar för att visa bilder oavsett vilken teknik som aktören använder. Samordning och inriktning skulle underlättas och mycket tid kan sparas om det fanns virtuella mötesrum.

2017

Årets länskonferens hölls 26–27 januari. I år var temat totalförsvaret.

Utveckling av Länsstyrelsens krisorganisation på Kungsörstorp 30–31 januari.

Arbetsgruppen inom CBRNE hade möte 1 februari. Gruppen träffas kontinuerligt för att lära sig av varandras genomförda insatser. Det pågår även arbete med att uppdatera informationsmaterial.

1 mars genomfördes en skrivbordsövning med aktörer som har ansvar vid en räddningsinsats på Hjälmarén.

En intern diskussionsövning för krisfunktionen på Länsstyrelsen för att höja den interna förmågan genomfördes 21 mars.

En beredskapssamordnarträff ägde rum 27 mars.

18 april hade arbetsgruppen inom CBRNE möte.

Den 8 maj hölls strategiska samtal på Örebro Slott med Peter Mattsson från Försvarshögskolan om ryska försvarsförmågor.

15 september, nätverk med livsmedelsverket och jordbruksverket om livsmedelsförsörjning och civilt försvar.

13 oktober hade arbetsgruppen för CBRNE möte.

1–2 november genomfördes en totalförsvarsutbildning i Villingsberg med syfte att både höja kunskapen om totalförvarsfrågor och säkerhetsskydd samt informera om kommande arbete inom totalförvarsplaneringen. Utbildningen berörde bland annat lagstiftning och ansvar, säkerhetspolitiskt omvärldsläge, säkerhetsskydd samt gemensamma grunder för en sammanhängande planering.

Regionalsamverkanskurs 9–14 november.

4 december bjöd Länsstyrelsen in kommunikatörer och beredskapssamordnare i länet för kunskapshöja sig inom informationskrigsföring och påverkanskampanjer.

12 december genomförde Länsstyrelsen sin årliga beredskapssamordnarträff med fokus på året som varit och planering inför 2018

Länsgemensamt stöd för styrdokument

Under 2017 har ett arbete bedrivits med att likrikta formen på styrdokument som ska tas fram enligt kommunöverenskommelsen. Styrdokumentet ska ange strategier och konkreta åtgärder för att möta krav enligt lagstiftning och kommunens tillhörande fastställda mål. Dokumentet ska fungera som ett planeringsinstrument för att föra vidare slutsatser och åtgärdsbehov från risk- och sårbarhetsanalyserna. Genom att utgå från vilka förmågor som ska stärkas

inom kommunen under mandatperioden uppstår en bra koppling till såväl RSA som övning och utbildning. Det länsgemensamma stödet har tagit fram tillsammans med kommunerna och regionen i länet.

Kriskommunikationssamverkan

Länsstyrelsen i Örebro län drev under 2014–2016 ett projekt i syfte att ta fram en gemensam vägledning för kriskommunikationssamverkan före, under och efter en samhällsstörning. Under 2017 har nätverkets fokus varit på att skriva klart vägledningen samt att förankra den i T-sam och vid ett möte med Regionala rådet. Vi har även tagit fram mallar och minneskort som kan fungera som stöd och hjälp vid en samhällsstörning, dessa finns med som bilagor i vägledningen.

Inför och under Krisberedskapsveckan, MSB:s nationella informationskampanj, har nätverket samarbetat och delat material med varandra.

Ledningsplatsen

Länsstyrelsen har under året använt ledningsplatsen vid olika samhällsstörningar när det finns behov av samverkansmöten med aktörer i länet. Det pågår ett utvecklingsarbete med att omsätta de riktlinjer som MSB tagit fram i ”gemensamma grunder för samverkan och ledning”.

En arbetsgrupp i länet ser över tekniska ledningsstödet som finns hos på ledningsplatser i länet. Det finns ett stort behov att hitta ett system som kan användas vid samhällsstörningar för att visa bilder oavsett vilken teknik som aktören använder. Samordning och inriktning skulle underlättas och mycket tid kan sparas om det fanns virtuella mötesrum.

Samhällsgemensam larm- och ledningscentral

Frågan om hur man kan förbättra larmkedjan och ledningen av samhällets resurser har diskuterats i flera år. Alarmeringstjänstutredningen presenterade i sitt betänkande förslag om gemensamma lösningar beträffande organisation, metoder och teknik. Polisen har omorganiserats till en myndighet och antalet ledningscentraler minskas till sju. I Örebro har polisen behov av nya lokaler för ny regional ledningscentral. Polisregion Bergslagen och SOS Alarm har ett projekt med deltagande från MSB, Länsstyrelsen i Örebro län, Region Örebro län, Örebro kommun, Nerikes Brandkår, Bergslagens Räddningstjänst med flera. Ambitionen är att alla intresserade aktörer inom området skydd, undsättning och vård ska erbjudas plats i den nya regionala ledningscentralen. I byggnaden ska aktörerna ha tillgång till både gemensamma och egna lokaler. Förebilden är Trygghetens hus i Östersund samt flera andra samhällsgemensamma centraler i andra länder. Projektet har flera delprojekt varav ett är utveckla samverkan mellan Polisregion Bergslagen och de tre berörda länsstyrelserna. Målet är att utveckla arbetssätt och hitta en samverkansmodell som tar med perspektiven före, under och efter. Aktörerna ska också kunna bedriva utbildning och övning i de nya lokalerna, både gemensamt och enskilt.

Privat och offentlig samverkan

Länsstyrelsen bjuder in privata aktörer att delta vid olika utbildningar, konferenser och workshops. Vid en samhällsstörning berörs privata aktörer och beroendeförhållanden är mycket komplexa. För att stärka krisberedskapsförmågan i länet krävs gemensamma åtgärder och god samverkan mellan privata- och offentliga aktörer. Genom att bjuda in privata aktörer till våra träffar har det ökat förståelsen för varandra och vikten av att samverka inför, under och efter händelser.

Projekt kontinuitetshantering

Det har diskuterats om en fortsättning på projektet i länet, så att alla samhällsviktiga verksamheter har genomfört kontinuitetsplanering senast 2020. Intresset från aktörerna för en fortsättning var låg, sommaren 2016 men intresset för ett fortsatt arbete har ökat från kommunerna med hänsyn till att planeringen för höjd beredskap ska återupptas.

Civilt försvar

Länsstyrelsen är enligt länsstyrelseinstruktionen högsta civila totalförsvarsmyndighet i länet och ska under höjd beredskap se till att största möjliga försvarseffekt uppnås i det geografiska området. Länsstyrelsen påbörjade arbetet med civilt försvar i januari 2016. Länsstyrelsen i Örebro län verkar för att få effekt inom de sju områden som är prioriterade för det civila samhällets stöd till Försvarsmakten samt inom ramen för de tre målen för det civila försvaret. Länsstyrelsen har en välfungerande samverkan med Militärregion Väst för i syfte att öka förståelsen och möjligheterna till att det civila samhället kan stödja Försvarsmakten.

Länsstyrelsen ska, i samråd med Försvarsmakten verka för att samordna det civila och militära försvaret samt verka för att länets tillgångar fördelas så att försvarsansträngningarna främjas. Länsstyrelserna i Örebro, Halland, Värmland och Västra Götaland har tillsammans med Militärregion Väst tagit fram en *Högre regional grundsyn* som gäller 2017–2020. Dokumentet berör övergripande och principiella frågor som är gemensamma för länen och militärregionen och handlar om förberedelser för höjd beredskap och krig, särskilt kring ledning, samordning och vissa prioriteringsfrågor. Aktörerna i de fyra länen ska stödja varandra i uppbyggnaden av det modernt anpassade totalförsvaret.

Länsstyrelsens projekt, seminarier och arbeten inom ramen för civilt försvar syftar till att öka medvetenheten om behovet av beredskapsplaneringen till länets aktörer, stärka länets samhällsviktiga verksamheters systematiska säkerhetsarbete, robusthet och resiliens.

Länsstyrelsen vill verka för att även privata företag och enskilda näringsidkare som bedriver verksamhet som är av betydelse för rikets säkerhet ska kunna delta i detta arbete. Länsstyrelsen ser att det finns ett behov av att utveckla

dialogen med alla samhällsviktiga aktörer i länet och vi har nått en bit med genomförda projekt men stegen behöver förlängas och frekvensen ökas.

Utöver detta bedriver Länsstyrelsen i Örebro län ett flertal interna arbeten för kunskapsspridning och förståelse för Länsstyrelsens ansvar och uppdrag inför och vid höjd beredskap. Det innebär även att utarbeta säkra sätt att inhämta och diskutera underlag från samhällsviktiga aktörer inom länet och vår geografiska närhet.

Det är svårt att redan nu bedöma vilka effekter våra insatser har fått på den återupptagna planeringen för totalförsvaret.

Livsmedelsförsörjning och civilt försvar

Inom ramen för återupptagen totalförvarsplanering och framtagandet av regional livsmedelsstrategi har länsstyrelsen börjat se över livsmedelsförsörjningen till länet. Livsmedelsverket och jordbruksverket har deltagit på ett internt seminarium under hösten och dialog kommer fortsätta mellan myndigheterna allteftersom arbetet fortskrider. Syftet är att få en bild av hur produktion, förädling och tillgångar ser ut i länet, samt vilken robusthet och planering finns vid eventuell försämring av omvärldsläget som skulle påverka import och export.

Försvarsmaktsövning Aurora 17

För att öka den militära förmågan genomförde Försvarsmakten försvarsmaktsövning Aurora 17 under september 2017. Det var en nationell övning där samtliga stridskrafter, i luften, på marken och till sjöss deltog för att öka den samlade förmågan att möta ett angrepp mot Sverige. Aurora 17 var den första och största övningen i sitt slag på mer än 20 år där fler än 19 000 män och kvinnor, flertalet myndigheter samt militär personal från andra länder deltog.

Försvarsmakten genomför övningar för att höja, pröva och signalera vår militära förmåga. Därför är omfattande och avancerad övningsverksamhet en central del för ett starkare försvar.

Örebro län berördes främst av transportförflyttningarna mellan övningsområdena i Västsverige och Mälardalen, Stockholm samt Gotland. En temporär helikopterbas upprättades även på Villingsbergs skjutfält i Karlskoga kommun. Mellan 4 september-29 september höll Länsstyrelsen ett samverkansmöte varje vardag via Rakel, sju av de dagarna lämnade aktörerna in en lägesbild via WIS.

Suicidlarm

Arbetet med samordningen av larm om pågående suicid har uppnått bra resultat under 2017. Samordningen är igång så att ambulans, polis och räddningstjänst larmas omgående vid pågående suicidförsök. Än så länge larmas inte vissa deltidsstationer då de inte fått rätt utbildning, men det prioriteras och Nerikes brandkår har med det i sin planering.

Under 2017 har arbetsgruppen tagit fram en folder för att beskriva hur samordningen går till och de kommer att fortsätta sitt arbete även under 2018.

Dammar

Länsstyrelsen har påbörjat arbetet med att utreda och besluta om vilka dammar som ska klassas som farlig verksamhet enligt 2 kap. 4 § Lagen (2003:778) om skydd mot olyckor (LSO). Under 2017 har Länsstyrelsen utsett tre dammanläggningar som ska klassas som farlig verksamhet. Beslut kommer tas i slutet av 2017 eller i början av 2018. Arbetet fortsätter med att se över fler dammanläggningar efter beslut om farlig verksamhet.

Storskalig utrymning

Arbetsgruppen för storskalig utrymning i Örebro län har representanter från räddningstjänsterna i länet, Polisregion Bergslagen, Försvarmakten, Region Örebro län, kommuner, civilförsvarsförbundet och Länsstyrelsen. Gruppen har under 2017 arbetat fram en vägledning för hur en storskalig utrymning ska genomföras i Örebro län. Arbetet pågår för tillfället med att ta fram planer i respektive kommun för hur arbetet ska fungera på kommunnivå. Dessa planer ska då stämma överens med vägledningen i länet. En storskalig utrymning ställer höga krav på samverkan och det blir därför väldigt viktigt att arbeta proaktivt där så mycket som möjligt är förberett om en storskalig utrymning skulle behöva praktiseras.

Rakel

Arbetet med att effektivisera och bli bättre på att samverka och kommunicera via Rakel pågår ständigt. Länsstyrelsen i Örebro har sedan tidigare startat upp en arbetsgrupp som heter Rakel samverkansgrupp. Arbetsgruppen har under 2017 diskuterat frågor för att utveckla Rakelanvändningen i Örebro län.

Betalningstjänster och krisberedskap

Under hösten 2017 genomfördes seminarier i ämnet betaltjänster i samband med mässor i Hällefors, Laxå och Kumla. Länsstyrelsen deltar tillsammans med andra aktörer med ansvar gällande betaltjänster. Länsstyrelsen pratade om betaltjänster utifrån ett krisberedskapsperspektiv, vilket ansvar individen har och hur prioriteringar i samhället kommer kunna se ut i händelse av en större kris.

Klimatanpassning

Inom klimatanpassningen har Länsstyrelsen under 2017, med utgångspunkt i den regionala handlingsplanen för klimatanpassning, fokuserat på vilka insatser som görs inom klimatanpassningsområdet och vilken effekt detta får för länets anpassning till ett förändrat klimat och hur det fortsatta arbetet ska bedrivas framåt. Länsstyrelsen har fortsatt dialogen och haft möten med länets kommuner angående klimatanpassningsarbetet och hur Länsstyrelsen kan vara behjälplig i det fortsatta arbetet. Länsstyrelsen har i år även deltagit i ett projekt för att ta fram ett webbaserat verktyg för kommunal klimatanpassning och påbörjat en studie av torka samt färdigställt översvämningsskarteringen av Täljeån. Kommunernas klimatanpassningsarbete kommer att följas upp under 2017.

Övningar

Rakel och WIS har övats genom specifika funktionsövningar vid fem tillfällen under året samt genom att vi har använt båda systemen i kommunikation med länets aktörer även vid händelser i vardagen. Under Aurora 17 genomfördes exempelvis dagliga samverkansmöten där länets aktörer deltog vilket bidrog till en ökad trygghet i användandet av Rakel. Under Aurora 17 fick länets aktörer även i uppdrag att publicera sina aktörsspecifika lägesbilder i WIS vid ett flertal tillfällen, detta är en metodik som behöver utvecklas ännu mer och under december kommer samtliga aktörer att erbjudas utbildningstillfällen i WIS 3.0.

Sonja 2018

I maj 2017 genomfördes ett dialogmöte med länets aktörer avseende den regionala samverkansövningen, Sonja 2018. Vid dialogmötet satte man strukturen för planeringsprocessen, tog fram hur övningen ska utföras samt vilka förmågor som ska övas. Övningen syftar till att pröva förmågan hos berörda aktörer att hantera en allvarlig samhällskris som sätter stora krav på regional och tvärssektoriell samverkan, stärka aktörernas krisberedskapsförmåga att samordna information, pröva förmåga att kommunicera med varandra via Rakel, Skype och WIS samt att öka aktörernas krisberedskapsförmåga.

På dialogmötet beslutades att övningen ska genomföras som en simuleringsövning med motspel samt att händelseutvecklingen i scenariot ska involvera alla aktörer i länet, stabsfunktioner övar från sina ordinarie lokaler/ledningscentraler och ordinarie sambandsmedel och sambandsvägar övas samt att övningen inbegriper gemensamma övningsmoment med fältenheter.

Utbildning, övning, analys och planering

Samverkan och geografiskt områdesansvar

MSB har utarbetat rekommendationer för samverkan och ledning. Det återstår arbete i länet att implementera rekommendationerna i arbetsprocesser och rutiner. Det är viktigt med ständig repetition då det kontinuerligt slutar och börjar ny personal i organisationer. Det räcker inte med att ha rutiner på papper, utan de måste också vara välkända inom organisationen.

Kriskommunikation

Länets förmåga att kommunicera med allmänheten och media behöver utvecklas, då det är viktigt att kunna kommunicera en samstämmig bild av en kris. Allmänhetens förtroende är avgörande för att arbetet med krisberedskap och olyckor ska vara framgångsrikt. Aktörerna i länets krishanteringssystem bör utveckla sättet att använda sociala medier i arbetet med riskkommunikation, både för att inhämta information och för att kommunicera vid en händelse. Det finns ett behov av att utarbeta en process för hur vi i praktiken hanterar och sprider information och förmedlar en samstämmig bild av en händelse. Likaså finns ett behov av att öka förståelsen och hanteringsförmågan av sociala medier, inte minst med koppling till sociala kriser då denna typ av händelser har blivit allt vanligare och som ofta sprids snabbt via sociala mediekkanaler. Arbetet med att utveckla en gemensam inriktning och gemensamma rutiner har pågått under snart tre års tid inom ramen för ett projekt finansierat av MSB. Under hösten kommer en större riskkommunikationsövning att genomföras för att slutligen testa de nya rutinerna. I början av december kommer nätverket träffas för en avslutande konferens för att dela erfarenheter och staka ut den fortsatta utvecklingen av riskkommunikationssamverkan i länet.

Klimatanpassning

Kommunens risk- och sårbarhetsanalys är en process där integrering av klimatanpassning kan ske. För att anpassa samhället till extrema naturhändelser som kan bli mer omfattande och frekventa är det viktigt att redan nu planera och vidta förebyggande åtgärder och särskilt fästa uppmärksamheten på samhällsviktiga verksamheter och områden där det är mest angeläget att vidta anpassningsåtgärder. När det gäller den kommunala krisberedskapsförmågan bör klimatanpassningen finnas med i det kontinuerliga arbetet med risk- och sårbarhetsanalyser. Ett led i detta arbete är att sammanställa risker och sårbarheter i samhällsviktiga verksamheter utifrån klimatförändringarna. Vilka verksamheter påverkas och vilka konsekvenser får olika klimatfaktorer.

Rakel

För att förbättra länets förmåga att leda effektivt vid kriser och förmågan att kommunicera säkert och robust mellan aktörerna behöver länet bli bättre på att samverka i Rakel. Gemensamma samverkansformer och arbetssätt behöver utvecklas så att samverkan sker på ett effektivt sätt. Örebro län behöver öka

kunskapen om Rakels regionala möjligheter till förbättrad samverkan vid samhällsstörningar samt hur Rakel kan användas i vardagen. Mer utbildning i länet behövs för att kommunikation med Rakel ska bli en naturlig del i samverkan. Gemensamma övningar har efterfrågats.

Åtgärder som planeras för att stärka krisberedskapsförmågan

Informationsdelning

En lägesbild är viktig för att alla aktörer ska känna till vad som har hänt, hur läget är och hur utvecklingen kommer att se ut. I Örebro län använder sig Länsstyrelsen av WIS som ett sätt att nå ut med information, vilket i sin tur hänger på att länets aktörer använder sig av WIS för att informera sig om läget. Med WIS kan berörda aktörer rapportera direkt i systemet och inhämta information istället för att skicka e-post.

Samhällsgemensam larm- och ledningscentral

Frågan om hur man kan förbättra larmkedjan och ledningen av samhällets resurser har diskuterats i flera år. Alarmeringstjänstutredningen presenterade i sitt betänkande förslag om gemensamma lösningar beträffande organisation, metoder och teknik. Eftersom polisen nu har omorganiserats till en myndighet och polisens ledningscentraler ska minskas från nitton till sju har frågan aktualiserats på nytt då polisen behöver skaffa nya lokaler för nya ledningscentraler i Örebro. Polisen och SOS Alarm har ett projekt med deltagande från Länsstyrelsen i Örebro län, Region Örebro län, Örebro kommun, Nerikes Brandkår och Försvarsmakten i Örebro. Ambitionen är att alla intresserade aktörer inom området skydd, undsättning och vård ska erbjudas plats i ledningscentralen. I byggnaden ska aktörerna ha tillgång till både gemensamma och egna lokaler. Förebilden är Trygghetens hus i Östersund samt flera andra samhällsgemensamma centraler i andra länder. I lokalerna ska det finnas möjlighet att leda den egna verksamheten och samverka med andra. Dessutom ska det vara möjligt att kunna bedriva utbildning och övning, både gemensamt och enskilt.

Övningar

Det finns ett fortsatt behov av att öva Rakel och WIS. Former för metodik och öva informationsdelning och lägesbild samt analys behöver utvecklas. En vägledning finns framtagen för prioritering av förstärkningsresurser men den behöver övas och göras känd hos länets krisberedskapsaktörer.

Vilka dokument som innehåller mer detaljerade beskrivningar om det risk- och sårbarhetsreducerande arbetet

Örebro läns stöd för redovisning av risk- och sårbarhetsanalyser

Ett länsgemensamt stöd för redovisning av risk- och sårbarhetsanalyser har tagits fram. Stödet innehåller bland annat vad som ska ingå i varje riskområde, gemensamma typhändelser, definitioner av typhändelser, riskmatriser, skalor för sannolikhet och konsekvens samt osäkerhetsbedömning.

Tips och råd inför samverkanskonferenser

Länsstyrelsen har tagit fram en vägledning för hur samverkanskonferenser ska genomföras i länet.

Informationsinsats om den enskildas ansvar

Länsstyrelsen planerar att göra en informationsinsats om den enskildas ansvar.

Broschyr misstänkt farligt föremål

Länsstyrelsen i Örebro län, Polisen, SOS, Nerikes Brandkår, Bergslagens räddningstjänst, Region Örebro län och Försvarsmakten har tagit fram en broschyr för post- och receptionspersonal. Broschyren beskriver hur man ska agera om man tar emot ett misstänkt farligt föremål.

Rapport om skyfall

Länsstyrelsen i Örebro län har genomfört en utredning av regnovädret i september 2015 som ledde till översvämningar i bl.a. Hallsberg. Utredningen skedde på uppdrag av MSB enligt förordningen om översvämningssrisker. I uppdraget ingick att sammanställa konsekvenserna av översvämningen för att se vilka skador som uppstått och hur samhällets olika aktörer hanterade situationen.

Vägledning kontinuitetshantering samhällsviktiga verksamheter

Syftet med vägledningen är att samhällsviktiga verksamheter i Örebro län ska få en tydligare bild av hur risk- och sårbarhetsanalyser och kontinuitetshantering hänger ihop. Och hur de tillsammans bidrar till att öka verksamheternas förmåga att hantera samhällsstörningar.

Risker i Örebro län och konsekvenser för samhället

Länsstyrelsen sammanställer regelbundet en regional risk- och sårbarhetsanalys, utifrån kommunernas risk- och sårbarhetsanalyser. Under

2015 har vi tillsammans med kommunerna sett över innehållet och strukturen i våra risk- och sårbarhetsanalyser. Det resulterade bland annat i att riskområdet antagonistiska hot, sociala risker och social oro nu finns med. Utifrån huvudpunkterna från den regionala risk- och sårbarhetsanalysen togs en nedkortad version fram.

Samordning Örebro län

Länsstyrelsen har tagit fram en folder som stöd för aktörer vid samverkan. Syftet med foldern är att beskriva hur samverkan i praktiken vid en samhällsstörning aktiveras. Vilka förberedelser som bör vidtas när inkallning till samverkansmöten kommer. För att lyckas med effektiv samordning och inriktning är det viktigt att informationsdelning, sammanställning av lägesbilder, analys, kriskommunikation och rapportering fungerar i länet.

Prioritering av förstärkningsresurser

Länsstyrelsen i Örebro län har tagit fram en folder som stöd till aktörer för att prioritera och fördela förstärkningsresurser. Syftet är att aktörer ska kunna sätta in tillgängliga resurser på de delar av organisationen som är mest påverkade av en samhällsstörning och där resurserna ger bäst effekt och resultat. Foldern kan användas vid olika samhällsstörningar och ger en grund till att kunna stödja Försvarsmakten under höjd beredskap, i samband med militärt värdlandstöd.

Behov av åtgärder som ligger utanför myndighetens ansvarsområde

Örebro län ligger väldigt högt i statistiken med transporter med farligt gods på länets vägar och järnväg enligt den senaste statistiken som genomfördes av Räddningsverket 2006. Örebro län är ett transportlän och det finns ett stort behov och önskan om en uppdaterad kartläggning från MSB.

MSB bör ta fram en vägledning kring övertagande av kommunal räddningstjänst enligt olycksutredning branden i Västmanland och utredarnas åtgärdsförslag.

En ny nationell kompetensutbildning riktad till räddningsledare vid övertagande av kommunal räddningstjänst behöver utformas.

Alarmeringsuppdraget och den obrutna larmkedjan när hjälpsökande ringer 112 bör utredas skyndsamt och även beslutas.

Vid stora komplexa samhällsstörningar med stora ekonomiska följder behöver medel avsättas för åtgärder så att kommunerna kan säkerställa återuppbyggnad av samhällsviktiga funktioner.

Länsstyrelsen i Örebro län anser att det bör finnas en tydligare ansvarsfördelning mellan Nerikes brandkår och medlemskommunerna när det gäller arbetet enligt LSO. Detta för att kommuninvånarna och de som vistas i

Örebro län ska kunna vara säkra på att lagen uppfylls. Detta kan förtydligas genom ett handlingsprogram där det förebyggande arbetet beskrivs för varje olyckstyp och även hur de ska agera vid en inträffad olycka.

Aktivitetslista 2016 - 2018

2016	2017
Projekt	
<p>Kriskommunikationssamverkan i praktiken 2014–2016</p> <p>Sammanhållet projekt för stöd till kommuner och länets aktörer, inriktning CBRNE, RSA, planering Rakel, utbildning och övning 2015–2018</p>	<p>Sammanhållet projekt för stöd till kommuner och länets aktörer, inriktning CBRNE, RSA, planering Rakel, utbildning och övning.</p> <p>Revidering av RSA-stödet</p>
Seminarier/konferenser/möten	
<p>Regionala rådet skydd mot olyckor och krisberedskap</p> <p>T-sam och dess arbetsgrupper</p> <p>Utbildning och övning</p> <p>Risk- och sårbarhetsanalyser</p> <p>Kriskommunikationsnätverket</p> <p>CBRNE i samverkan</p> <p>Hjälmar-gruppen</p> <p>Rakel samverkansgrupp</p> <p>Privat-offentlig samverkan</p> <p>Samverkan och ledning</p> <p>RSA-möten</p> <p>Utveckling av RSA-arbetet</p> <p>Samhällsviktiga verksamheter</p> <p>Projekt SOTP beroendeanalys av transporter</p> <p>Uppföljning av krisberedskapen Hällefors kommun</p> <p>Uppföljning av krisberedskapen Laxå kommun</p> <p>Uppföljning av krisberedskapen Hallsbergs kommun</p> <p>Klimat och samhällsplanering</p> <p>Kontinuitetshantering</p>	<p>Regionala rådet skydd mot olyckor och krisberedskap</p> <p>T-sam och dess arbetsgrupper</p> <p>Utbildning och övning</p> <p>Risk- och sårbarhetsanalyser</p> <p>Kriskommunikationsnätverket</p> <p>CBRNE i samverkan</p> <p>Hjälmar-gruppen</p> <p>Rakel samverkansgrupp</p> <p>Privat-offentlig samverkan</p> <p>Utveckling av RSA-arbetet</p> <p>Samhällsviktiga verksamheter</p> <p>Uppföljning av krisberedskapen i alla länets kommuner</p> <p>Evakuering och utrymning</p> <p>Länskonferens</p> <p>Samverkan suicidlarm</p> <p>Klassning av dammar till farlig verksamhet</p> <p>Påverkanskampanjer och informationskrigföring</p>

2016	2017
Evakuering och utrymning Samverkan suicidlarm Klassning av dammar till farlig verksamhet Flyktingsituationen	
Rapporter och utredningar	
Utveckling Örebro läns gemensamma stöd för redovisning av risk- och sårbarhetsanalyser	Utveckling Örebro läns gemensamma stöd för redovisning av risk- och sårbarhetsanalyser
Övningar	
CBRNE fält eller skrivbordsövning Utrymningsövning UTÖ Övning Tekla Funktionsövningar av Rakel, WIS, Lync, videokonferens	Övning IRIS-tekniska stödsystem Funktionsövningar av Rakel, WIS, Lync, videokonferens
Utbildningar	
Regional samverkanskurs (RSK) Regional samverkanskurs repetition Implementering av Lednings- och Samverkan (LoS) projektets resultat Kriskommunikation Lägesbild	Regional samverkanskurs (RSK) Regional samverkanskurs repetition Totalförsvarsutbildning

2018
Projekt
<p>Regional särskilt viktig verksamhet (RSSV)</p> <p>Sammanhållet projekt för stöd till kommuner och länets aktörer, inriktning CBRNE, RSA, planering Rakel, utbildning och övning.</p>
Seminarier/konferenser/möten
<p>Totalförsvarkonferens</p> <p>Regional vägledning för evakuering och utrymning</p> <p>Regionala rådet skydd mot olyckor och krisberedskap</p> <p>T-sam och dess arbetsgrupper</p> <p>Utbildning och övning</p> <p>Revidering av risk- och sårbarhetsanalys</p> <p>Kriskommunikationsnätverket</p> <p>CBRNE i samverkan</p> <p>Hjälmar-gruppen</p> <p>Rakel samverkansgrupp</p> <p>Privat-offentlig samverkan</p> <p>Utveckling av RSA-arbetet</p> <p>Samhällsviktiga verksamheter</p> <p>Samverkan suicidlarm</p> <p>Klassning av dammar till farlig verksamhet</p>
Rapporter och utredningar
<p>Länsgemensamt stöd för styrdokument implementeras</p> <p>Regional grundsyn Örebro län börjar gälla</p>
Övningar
<p>Sonja 2018</p> <p>Funktionsövningar av Rakel, WIS och Skype</p> <p>SAMÖ 2018</p>
Utbildningar
<p>Regional samverkanskurs (RSK) samt repetition</p> <p>Säkerhetsskydd</p> <p>Implementering av gemensamma grunder för samverkan och ledning</p> <p>Länsgemensam totalförsvarkurs kommer erbjudas länets aktörer</p>

Källförteckning

Rapporter

Banverket 2006, Anläggningsbeskrivning Hallsbergs rangerbangård

BRÅ 2009:6, Grövre våld i skolan

Centrum för allmänmedicin 2009, Nådde hjälpen fram? Psykologiskt och socialt stöd i en kommun vid tsunamin

Energikontor Sydost 2006, Utvecklingsprojekt Kronoberg, elleveranssäkerhet etapp 2, Ökad energiberedskap – åtgärder på elanvändarsidan

Energimyndigheten 2009, Energimyndighetens slutrapportering, Extrema väderhändelser och klimatförändringens effekter på energisystemet

Energivärlden nummer 2, 2011, Information och nyheter från Energimyndigheten

FOI 2009, Att använda geografisk information vid väderkriser för att bistå sårbara grupper i ett förändrat klimat

FOI 2008, Hälsopåverkan av ett varmare klimat - en kunskapsöversikt

FOI 2011, Konsekvenser av värmeböljan i juli 2010

Fördjupning av Hallsbergs Översiktsplan 2010–2020

Försvarsmakten och MSB, 2016

IVA 2008, Framsyn för krisberedskap, När krisen kommer

Jordbruksverket Rapport 2012:10, Vassa växtskyddet för framtidens klimat

KBM 2008, Det robusta sjukhuset

KBM 2008, Kommunernas tekniska försörjning har inte tillräcklig robusthet för att klara allvarliga kriser

KBM 2010, Faller en – faller då alla?

Livsmedelsverket 2011, Livsmedelsförsörjning i ett krisperspektiv

Länsstyrelserna 2011, Händelsescenario för Risk- och sårbarhetsanalys, Värmebölja i nutid och framtid

Länsstyrelsen i Örebro län 2011, Värmeböljor i Örebro län, En analys av inträffade värmeböljor och vilka åtgärder som kan behöva vidtas inför framtida värmeböljor

Länsstyrelsen i Örebro län 2011, Stöd och förstärkningsresurser i Örebro län

Länsstyrelserna 2011, Händelsescenario för Risk- och sårbarhetsanalys, Skyfall i nutid och framtid

Länsstyrelsen i Örebro län 2011, Skyfall i Örebro län

Länsstyrelsen i Örebro län 2016:17, Utredning av översvämning i Hallsberg 5-9 september 2015

Länsstyrelsen i Örebro län 2015, Örebro läns gemensamma stöd för redovisning av risk- och sårbarhetsanalyser

Medieutveckling 2010, Radio- och TV-verket

Militära underrättelse- och säkerhetstjänsten 2016, Årsöversikt 2016

MSB 2010, Statistik och analys, Olyckor och kriser 2009/2010

MSB 2010, Perioder med stora snömängder vintern 2009/2010

MSB 2009, Transport av farligt gods – väg och järnväg 2009–2010

MSB 2011, Förslag till resultatmål för samhällets krisberedskap för försörjningen av dricksvatten, livsmedel och värme - Redovisning av regeringsuppdrag Fö2010/697/SSK

MSB 2010, Antagonistiska hot mot transporter av farligt gods

MSB 2012, Klimatförändringarnas konsekvenser för samhällsskydd och beredskap

MSB 2011, Ett första steg mot en nationell riskbedömning

MSB 2011, Vägledning för Risk- och sårbarhetsanalyser

MSB 2012, Risker, förmågor och sårbarheter 2012

Nerikes Brandkår 2014, Utryckningsstatistik 2001–2013

Regeringen, Regeringens proposition 2014/15:109 Försvarspolitisk inriktning – Sveriges försvar 2015

Regeringen, Planeringsansvisningar för det civila försvaret 2015

Regeringens skrivelse, Skr. 2009/10:124, Samhällets krisberedskap - stärkt samverkan för ökad säkerhet

Regionförbundet 2011, Regional översiktlig planering, Rumsligt perspektiv på utvecklingsstrategi för Örebroregionen

Riksrevisionen 2007:28, Krisberedskap i betalningssystem, Tekniska hot och risker

Räddningsverket 2004, Riskhantering i översiktsplaner – En vägledning för kommuner och länsstyrelser

Räddningsverket 2006, Kartläggning av farligt gods transporter september 2006

SMHI, Värmeböljor i Sverige, faktablad nr 49 – 2011

SMHI 2011, Klimatanalys för Örebro län - Modellering av temperatur, nederbörd och vattenflöden i ett framtida klimat Publ. nr 2011:20

Socialstyrelsen 2011, Effekter av värmeböljor och behov av beredskapsåtgärder i Sverige

SOU 2007:60, Sverige inför klimatförändringarna hot och möjligheter

SOU 2010:69, Förbättrad vinterberedskap inom järnväg

Strålsäkerhetsmyndigheten 2010, RSA 2010

Svenska kraftnät 2010, RSA 2010

Svevia, På väg nummer 4, 2011

Säkerhetspolisen 2016, Årsboken 2016

Totalförsvarets forskningsinstitut 2014

Totalförsvarets radioanstalt 2016, Årsrapport 2016: Oförutsägbar omvärld

Trafikverket, delrapport 1, sammanfattning och underlag till Störningar i järnvägstrafiken vintern 2009/2010

Internet

http://www.scb.se/sv_/Hitta-statistik/Statistik-efter-amne/Befolkning/Befolkningens-sammansattning/Befolkningsstatistik/25788/25795/Kvartals--och-halvarsstatistik---Kommun-lan-och-riket/407449/

<http://msb.se/sv/Forebyggande/Samhallsviktig-verksamhet/>

<http://www.emdat.be/>

<http://smhi.se/kunskapsbanken/klimat/klimatforandringar-1.7206>

<http://www.smhi.se/kunskapsbanken/meteorologi/extremt-vader-1.5779>

<http://www.smhi.se/kunskapsbanken/klimat/>

<http://www.smhi.se/klimatdata/vintersasongen-2009-2010-i-siffror-1.9643>

http://www.krisinformation.se/web/Pages/Page_____24425.aspx

<http://www.krisinformation.se/web/StartPage.aspx?id=10937>

http://www.krisinformation.se/web/Pages/Page_____11191.aspx

<http://www.energimyndigheten.se>

<http://www.sakerhetspolisen.se/terrorism/omterrorism.4.7671d7bb110e3dcb1fd80002841.htm>

<http://www.eon.se/templates/Eon2Nedladdningslista.aspx?id=69833&epslanguage=SV>

<http://www.sjv.se/amnesomraden/djur/omdjurenblirsjuka/smittsammadjursjukdomar/newcastlesjuka.4.2399437f11fd570e67580001177.html>

<http://energimyndigheten.se/styrel>

<http://www.smhi.se/klimatanpassningsportalen/sapaverkassamhallet/paverkanssektorer/telekommunikation-1.5914>

<http://www.smhi.se/klimatanpassningsportalen/sapaverkassamhallet/paverkanssektorer/energiforsorjning-1.5913>

<http://www.nilsholgersson.nu/fileadmin/mediabank/www.nilsholgersson.se/Dokument/2011/Fjarrvarme/WEBFjv2011Orebro.pdf>

<http://www.jordbruksverket.se/formedier/nyheter/nyheter2011/bekampningavmjaltbrandparar.5.6920cb9813122f26a5e80001864.html>

<http://ida.msb.se/ida2#page=a0008>

<http://ida.msb.se/ida2#page=a0087>

https://www.informationssakerhet.se/Om-informationssakerhet-kon/vad_ar_informationssakerhet/

Regelverk

Förordning med länsstyrelseinstruktion (SFS 2007:825)

Förordning om krisberedskap och bevakningsansvariga myndigheters åtgärder vid höjd beredskap (SFS 2015:1052)

Lagen om skydd mot olyckor (2003:778)

Kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (2006:544)

Lagen om skydd mot olyckor (2003:778)

Epizootilagen (1999:657)

12 § Förordning (2006:942) med länsstyrelseinstruktion

Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps föreskrifter om statliga myndigheters risk- och sårbarhetsanalyser; MSBFS 2016:7

Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps föreskrifter om kommuners och landstings risk- och sårbarhetsanalyser; MSBFS 2015:5, MSBFS 2015:4

Lagen (SFS 1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor

Förordningen (1999:382) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor

Lag (2006:263) om transport av farligt gods

Lagen (1982:1004) om skyldighet för näringsidkare, arbetsmarknadsorganisationer m.fl. att delta i totalförsvarsplaneringen, § 20

Säkerhetskyddsförordning (1996:633)

Länsstyrelsen
Örebro län

Länsstyrelsen i Örebro län
Stortorget 22, 701 86 Örebro
010-224 80 00
orebro@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/orebro